

DIATRIBA

DE

~~47~~ 6. 7.

HALDAICIS PARAPHRASTIS,

eorumque Versionibus,

EX A. A. A. X. 9. 5.

roque TALMUDE, ac

Scriptis Rabbiorum

Concinnata.

Authore T. S. Oxoniensi.

LONDINI,

prostat vœnalis apud Thomam Dicus sub
signo Gallinæ & Pullorum in Cœmi-
terio D. Pauli. 1663.

REVERENDO AC CLA-
RISSIMO VIRO
D. THOMÆ BARLOW,
S. T. D. *vigilantissimo Collegii*
REGINALIS Præposito, ac digni-
simo Theologiæ pro Dominâ
MARGARETA Professore, in
Academia Oxoniensi
conscripser.

DUm mecum seriò deli-
berarem, Vir Colen-
dissime, cujus nomini
hoc levidense opusculum, no-
strorum studiorum primitias,
devotè consecrarem, statim ab
hac anxîa cogitatione placidè
abripuit jucundissima vestræ
A 2 erga

Epistola

erga me humanitatis memoria, quâ, qui antea me liberum putabam, Te Patronum conscribere necessario cogor. Cui enim hoc quantulumcunque est opellæ potius dedicarem, quàm Tibi, sub cujus præsidio harum literarum studio vacare, non sine summâ delectatione, mihi foeliciter admodum contigit? Neque aliter exposcunt tum istud jus domini, quod meritò in me habes, tum ista officii ratio, quod Reverentiæ vestræ debeo. Diu est, ex quo in libertatem Academicam è servitute vulgi, quo me tanquam degenerem effœtæ naturæ partum infœliciter destitaverat

Nuncupatoria.

stinaverat severa tristioris fati inclementia, assertus, magnitudinem humanitatis vestrae mirum in modum experiri coepi, de quâ consentientis famæ beneficio, tanta inaudiveram. Ab isto tempore omnia foelicius quàm sperare vel debui vel potui, processere, dum tot beneficia in me humanissimè conguessisti supra spem, meritum ac (ita me veritas amet!) expectationem, quæ continuâ superfoetatione usque ad tam ingentem numerum penè dixeram infinitum accreverunt, ut de numerando omnino sum desperaturus. Vnde non possum non gratulari mihi met

Epistola

hanc foelicitatem, qui talem fa-
nactus sum Patronum, de quo
merito dubitatur, utrum sit
magis laudandus admirabili
in omni literaturæ genere sci-
entiâ, an humanitatis, quâ ho-
mines propriè sumus, officio.
Hoc me profiteri jubent grati-
tudo ac apertissima veritas.
Adeò enim stupenda est vestra
eruditio, ut cujuslibet luxuri-
antis ingenii licentiam facilli-
mè reprimat, adeò admirandas
est vestra humanitas, quâ quot
quot conatu paulò diligentior
ad humaniores literas aspirant
benignè fovere soles; ut maxi-
mè verendum est, ne injuriam
ei haud facillè condonanda
facerem.

Nuncupatoria.

faci-rem, si eam inanibus elo-
giis & quæ neutiquam attin-
gunt, celebrare conarer. Quod
mihi mecum libentissimè fatentur
omnes, quorum aures *Barlo-*
viani nominis fama penetravit.
O virum in foelicem literarum
studii *παιδείαν* in hac effoetâ mundi
as. senectâ, auspicatò natum! O
auream clementissimi pectoris
benignitatem, erga inferiores
propensam! quâ adeò præditus
dies, ut *Titi* imperatoris exem-
plum exactè imitatus, nemi-
nem à præsentia tuâ tristi vultu
indimittis unquam, nisi fortè
quia tam citò discedendum est.
Sed Panegyricum jam non
scribo. Neque enim tantam

Epistola

saniam insanivi, ut vestras mer-
ritissimas laudes in hac brevem
pagellâ comprimi posse cogi-
tarem. Sola nostra ambitio, hac
in re innocentissima, termina-
tur ad gratitudinem. Patere er-
go, Vir Insignissime, hoc ob-
servantiæ nostræ qualequale
pignus futurum tuo celeberr-
mo nomini inscribi, quod
mundo palam testatum faciet
me ingrati animi crimen hor-
ruisse. Nec hîc sistam, quin
aliquid majoris officii obse-
quentissimè meditabor, ac lin-
guarum Orientalium pios co-
natus in suavissimum vestra-
rum laudum concentum dili-
genter expromam. Vale, Vi-
eru

Nuncupatoria.

eruditissime, ac amore solito
evmplecti dignare

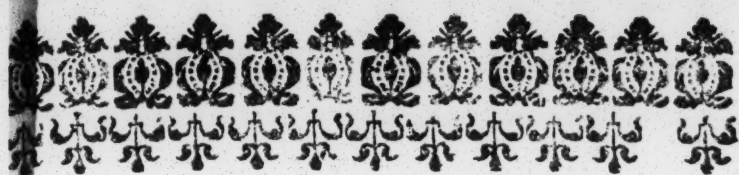
Æternùm Reverentiæ

Vestræ addictissimum,

THO: SMITH.

ris
ces
iba
; fa
loc
ita
nt
abo
ebr
ad
un
is
cri
un

Benevolo Lectori S.

Non opus est, Amice Lector, ut Scriptorum *Talmudicorum & Rabbinicorum*, in Philologicis tam
ris quàm profanis, mirabilem ac
cessarium usum longâ sermonum
ibage jam demonstrem; cùm sine
sacer codex primigenio idiomate
hoc Sanctum audit, conscriptus
כלל vix intelligi poterit. Cla-
itant omnes cordati, infallibilem
denar scriptis humanis (sic enim
nt versiones quomodolibet cunq;
aboratae) imputari non debere, &
hebraeo textui constantissimè adhæ-
adum esse. Quod rectè ab illis di-
um libentissimè concedo. At qui-
is mediis ad rectam ac perfectam
cri textûs intelligentiam pervenien-
im sit, scriptis *Rabbinorum* incon-
sultis,

PRÆFATIO.

sultis, edoceri vellem. Dicunt
tasse ex diligenti ac sæpius repe
ditionum ac phrasium inter se co
tione. Esto. At quomodo voca
tales significationes habere nor
cūm diu est ex quo *Hebraica* lin
desit esse vernacula. Respondebo
ex *Lexicis Christianorum*. Conce
tur. At quæro iterum, unde isti h
ferunt? Hic ergo illis harendum
vel in nostram sententiam eund
Unde, quæso, nobis constat de ge
Romanorum ac *Græcorum*, nisi ex
rundem *Annalibus* ac historiis
Quidni idem licebit dicere de antio
tatibus *Judaorum*? An aliundē
lius petenda est notitia cæremon
rum ac rituum, quibus in suis pu
cis officiis pietatis utebatur gens o
à Deo dilectissima, quàm ex *Pan
ctis* utriusq; *Talmudis*? vix puto q
quam fore quin ita sentiat. Ver
dicam, quicquid ad exactam *Mo
carum* legum, rituum, ac historiæ
cræ cognitionem, addo etiam, ad
lustrationem

PRÆFATIO.

rationem quam plurimorum diffi-
cilium locorum in N. Instrumento
retinere videatur, totum id non ali-
unde petendum est, nisi ex *Talmudi-
Rabbinicisque Digestis*. Nos hæc
omnino gratis dixisse, abundè,
spero, fidem faciet hoc leve, post
errimas viro-*rum Hebraicè* docto-
rum, qui harum literarum admini-
culo, tot abstrusa reconditissimæ
editionis mysteria in lucem œlic-
i protulere, messies, Lectionum
Talmudicarum, Rabbinicarumque spi-
regium, quod jam in manus tuas do-
natum proprio Genio, quàm ami-
tum hortatu adductus; quorum
oportuna efflagitatio tandem expu-
lavit modestiam nostram, dum
eratus contra bonos mores peccandi,
denegâssem, me meam famam
constituere jam cogit. Quomodo-
que cadat alea, non me pœnitet,
pœnitebit unquam temporis in
literarum studio impensi, in
libus, si aliquem progressum fece-
rim,

PRÆFATIO.

rim, etſi dolenter ſentio quàm
exiguus, is aſcribendus eſt viris O
riffimis ac undecunque Doctiffim
D. Joanni Pearson, D. Edm: Caſte
& D. Tho: Lamplugh non ita prid
ſpectatiffimo meo Tutori, S. Theo
giæ Doctõribus, necnõ Eruditiffi
D. Tho: Smith, Protobibliotheca
Cantabrigienſi, ac Joſepho Willia
ſon Armigero, viro politiffimo ing
nio, ac ſuaviſſimis moribus, qui de
ac meis ſtudiis admodum præcl
meruerunt. Abſque his enim fuiſſ
vix auſus eſſem nomen meum in
harum literarum ſtudioſos profite
quod hîc, prout omnino decet, g
tus agnoſco. Tu verò, Lector be
vole, hoſce labores noſtros boni co
ſule; ſic animum mihi addes lon
majora audendi in tuum commodu

T. 9

E Coll. Reginae Nonis
Septembris, anno à
partu ſ. i. aſcæpiæ; Geo-
rgiæ Virginis 1661.

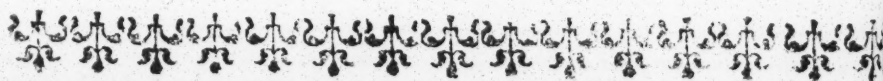
m
e O
fin
ste
rid
eo
ffi
eca
llia
ing
de
eck
uiff
in
fit
g
be
i co
lon
du

. 9

Operarum σφάλματι sic emendanda.

Pag 3 l. 8 ד'כז. l. ult. tibi. p. 10. l. 2. πολλοὶ ὁμῶς. p. 1
23. interpretatum esse. p. 16. l. 16. occurrendum. p. 28 l. 3. l
lam. l. 15. χεῖρα. p. 29. l. 9. ~~Ν~~ ~~Ν~~ 72. p. 30 l. 10. περιπατοῦν
p. 41 l. 12 Hierosolymitanum. p. 54. l. 12. precedens. p
marg. l. 7. quatern. 5. p. 58 l. 13. pro traditio lege constituit
61. l. 4. addx. p. 65. l. 13. ben Syax. p. 66. l. 21. 727. p
l. 26. propius. p. 83. l. 10. traditionibus. p. 93. l. ult. 772
p. 104. l. 12. biblia. Leviora sunt etiam alia errata, puta 7
bis vel ter, & e pro æ, quæ Leviorē non multum remorabitur

Diatriba de Chaldaicis Paraphrastis , eorumque Versionibus.

CAP. I.

vocabulo תרגום quod ad Chaldaicus
Paraphrases peculiariter refertur ac re-
stringitur. De aliis versionibus usurpatur
à Rabbinis vocabulum העתקה מתרגום.
etiam dicitur , qui interpretatur verba a-
licujus Rabbini concionantis populo. אמוראי
interpretes. Δεσφύμερο. et Drogueman. Le-
xicon Chaldaicū Elie Levita, cui titulus
מתורגמן. De causis Paraphrasium Chal-
daicarum. Hebræi in Ægypto suam lin-
guam integram conservabant. Sacerdotes
à Babylone reduces linguam sanctam non
obliti sunt. De antiquo modo interpretan-
di in Synagogis. Lingua Helmaea desit
se vernacula post reditum à Babylone,
contra Helvicum. Nulla paraphrases
scriptæ ante Jonathanem & Onkelum. De
justâ antiquitate horumce Targumim
B contra

contra quosdam qui post Hieronymum
scripta volunt. Conjecturæ quare hoc
non meminervint Patres. An Patres
rent ea sub nomine Syre versionis. 7
has Paraphrases ad Mosén & proph
inepté referunt. LXX Seniores suam
sionem a Chaldaicis Paraphrasibus
hauserunt.

E Chaldaicis Paraph
sibus, earumque
ctoribus hâc in Dia
bâ דרשמינ
plenissimè acturus
peræ pretium du
in explicando nom

תרגום, quo singulæ Paraphrases pecu
ritèr appellantur, aliquantulum immor
Radix hujusce vocis nempe תרגום
bum quadriliterum בן ארבע אותיות
filii Grammaticorum loquuntur, signifi
exponere, interpretari, ac transferre
qualibet linguâ in aliam; ubi rigor tra
tionis verbi de verbo non semper exig
dus est, sensu interim manente integ
quod ab interpretibus diligentissimè ob
vandum. Hoc sensu frequentissimè oc
rit hoc vocabulum apud Rabbinos ac sc
tores Talmudicos, ut nemini ignotum

de Chaldaicis Paraphrastis. 3

eat, qui illorum scripta vel per transen-
 am inlpxerit. Unde *Elias Levita doctif-*
mus Rabbinus in suo Tisbi (quo nomine,
 usum est tam ad *Eliam* qui *Tisbites* ap-
 ellatur, quam ad numerum vocabulorum,
 x sunt 100000. quæ in isto Lexico ex-
 cantur) hæc habet in vocabulo תרגום
 דנים חושבים כי לשון תרגום
 נופל רק על לשון ארמי ואינו כי תרגום
 רוצה לומר פירוש וכן בעזרא וכתב
 הנשתון כתוב ארמית ומתורגם ארמי
 רל" ומפורש כלשון ארמי וכן כל המפתח
 לשון אחד כלשון אחד נקרא תורגמן
 מתורגמן וכלשון עברי מליץ כמוכי המלך
 בינותם תרגום מתורגמן כינו הון הוא
 יהיה לך לפה לתורגמן *Multi putant*
 vocabulum תרגום tantum competere lin-
 guæ Chaldaicæ quod non est verum. Nam
 argum idem valet quod פירוש, explicatio,
 positio; Sic in Ezrâ usurpatur cap. i. v.
 Eratque scriptura exemplaris scripta
 griacæ, & explicata linguâ Chaldaicâ. Sic
 si transfert unam linguam in aliam, dicitur
 תורגמן seu מתורגמן, qui in linguâ Hebræâ
 ut Gen. xlii. quoniam interpres in-
 illos, Chaldaice redditur ארי מתורגמן
 Sic Exodi cap. i v. Ipse erit sibi
 בניהם

quasi os redditur לתורגמן. Deinde ad
 ממנו בנין פעל כגון אונקלוס או ינתן
 גם ובפסוק ישנו עם אחר בתרגום
 ירושלמי ומתרגמין ביניאיהון *Inde u-*
bum deducunt in conjugatione Piel ut On-
los & Jonathan תרגום; item *Esth. cap.*
v. 8. Targum Hierosolymitanum ha-
 מתרגמין ביניאיהון *Hæc ille. Etsi rect-*
ac convenientius regulis Grammaticæ
cendum esset nomen a verbo, non verbo
a nomine derivari, si nos mentem Elia-
ctè perceperimus. Idem scribit etiam

Jmvebiah
Cap. ix.

quæ est ter-
tia pars.

Meor Ena-
im.

ר: נורע כי מילה תרגום *Azarias*

מערה פתר וכל לשון שאחר שומע

מדם פרק כל כתבי תרגמה רב חסדא

מליץ בינותם תרגם אונקלוס מתורגמן

fam notum est quod vocabulum תרגום

dem valet quod פתר interpretari in quali-

linguâ quam calles. Et sic dicunt cap x

tractatus de Sabbato תרגמה i.e. *Interp-*

tatus est Rab Chasda, & quod in Hebr-

est מליץ Onkelos reddit מתורגמן. Sic in

odem capite תחמא המפרש אינו מחליף

ה במלה אבל מרחיב הדברים

ועתקה טיטס אום לספרי הפילוסוף.

Absolutè si loquamur, qui interpretatur

verbum de verbo reddit, sed quandoque di-

De Chaldaicis Paraphrastis. 5

ad sicuti fit in versione Themistianâ libro-
 Aristotelis, quæ tamen dicitur Para-
 phras. Ex his certissime patet, ulum
 e vocis vocabuli generalem fuisse, quod
 Omnes translationes accommodari pos-
 cap. de linguâ enim Ægyptiacâ usurpatur
 ha Onkelo in Gen. cap. XLII. v. 23, de Græ-
 recte apud R. Azariam. Vnde sequitur ver-
 ica sem Persicam Pentateuchi a Jacobo Tâ-
 verbo factam, ac Arabicam R. Saadia Gaon
 lia rectè appellari posse Targumim, mo-
 iam si voluerit usus, quem penes arbitrium
 & vis & norma loquendi ut Venasius
 canit. At verò Targum unanimo con-
 u scriptorum ad Chaldaicas Paraphra-
 refertur, & quando aliqua sit mentio
 gumim in scriptis Rabbincorum, necesse
 ut de hisce tantummodò intelligas.
 qualis aliis versionibus usurpatur העתק.
 ap x העתקה שבעים ושנים זקנים ver-
 terp LXXII Seniorum frequentissimè apud
 Heb ariam & מעתיקים interpretes apud
 sic in Ezram non uno in loco. At de Jo-
 pane ac Onkelo semper מתרגמין. Hujus
 o vocabuli alter occurrit sensus, nempe
 ndo uti loquitur Elias Levita כשאדם
 משמיע דבריו על יד אותו בא
 לשון עצמו נקרא מתורגמן וכן א
 כל תזמור

Imre bina
 cap. XLV.

מזמור שנאמר בו משכיל על ידי
תורגמן אמרו וכן היה מנהג הדרשנים
קדמונים שאמרו דבריהם על ידי

מחורגמן. *quando homo audire facit verba*

jus per alium is dicitur Meturgeman. Hi

dixerunt Rabbini beata memoria quilibet

Psalmus qui titulum משכיל in frontispicio

gerit dictatus fuit per interpretem: sic mos

tiam fuit concionatoribus illis veteribus

etare verba sua per interpretem, hæc ille;

legimus in Gemara Sanhedrin Talmudis B

bylonici cap. i. Resh Lakish magni nominis

apud Judæos Rabbini Rabbi Jehudam filius

Nachmanis olim interpretem fuisse

היה ליהודה בר נחמני מחורגמניה

יש לקיש קום עליה באמורא

Dixerunt R Jehuda Nachmanidi interpre

R. sh Lakish, surge coram illo pro exposito

Raro enim isti Rabbini qui ad fastigium

honoris eruditionisque pervenerunt coram

populo suas conciones publicè recitabant

honoris ampliandi causâ. Unde auribus

suorum interpretum insusurrabant, quod

canorâ voce suas decisiones proponere

liti fuerunt. Sic Glossa exponit R.

lomonis עליה באמורא להשמיע

de Chaldaicis Paraphrastis. 7

לציבורמה שילחוש *asta ei in interpretē*
declarandam expositionem catui, quam
ei insusurravit. Idem ergo dicebatur
 אכּוּ *uti Glossa in cap. 7. Sota satis di-*
cidē ostendit אמוריה המתרגם לו בים
 מה שהויה לוחש לו בעת הדרש
morai qui interpretatur publice quicquid
se insusurraverit ei tempore concionandi
de alia exempla è Talmude desumpta in
otis eruditus viri Cl. Joannis Cocceii in p. 143.
cerptis Gemaræ Sanhedr. Hoc enim idē 144.
non agimus. Ad hanc consuetudinem
christum nostrum Salvatorem aliuisse olim
conjectatus sum qui in cap. 10. Mathei. v.
 7. Discipulos suos quomodo sese gere-
 ant in officio suo, divinā ac cœlesti do-
 ctinā instruens, addit ὁ εἰς τὸ εἰς ἀκούετε,
 ἀποῤῥατε ἐπὶ τῶν ὑμῶν. Nec sanè nos
 tenitet conjecturæ; nuper enim incidens
 librum viri Cl: ac in scriptis Rabbinicis
 Talmudicisque exercitatissimi Joannis Ligh. p. 154.
 toti Cantabrigiensis, cui titulus in E. 155.
 angeliū S. Matthei, horæ Hebraicae ac
 Talmudicae, illum idem cum nobis adno-
 tasse inveni, quod sanè mihi metipsi maxi-
 moperè gratulor. Jam liceat videre è quo
 tam expositionem hausit Elias, qui hanc
 de causā nomine aptissimo *Lexicon suum*
 Chal-

Chaldaicnm, opus sanè diffusæ eruditio-
 nis, appellavit מתורגמן quia ut ipse
 quitur in præfatione suâ מתרגם
 שון המקרא בלשון ארמי ורשון ארמי
 בלשון המקרא iste liber transfert lingua-
 sacram in Chaldaicam & vice versa
 Hoc vocabulum corruperunt *Græci* sequen-
 tis ævi, apud quos frequenter occurrit
 Δεργύμης seu Δεργουάνης (utroque eni-
 modo legitur) pro linguarum exoticarum
 interprete ac expositore. *Codinus* *Europæ*
lata de officiis & officiliabus Curie & Eccle-
sie Constantinopolitaneæ cap. 5. num 70
 ὁ μέγας δερμυνευτής ὅς ἐστι τῶν ἐρμυνέων
 ἢ κοινᾶς ὀνομαζοῦσι Δεργουέντες. Quem lo-
 cum in adversariis adnotaveram antequam
 Cl. *Meursii* *Glossariū* Græcobarbarū confice-
 lerē qui huic quamplurima alia testimonia
 eruditè adjecit. Hinc Δεργουανίζειν seu δε-
 ργουανίζειν apud *Nicetam Choniaticum* lib. 4.
 in Manuele Comneno quod recte explicavit
Fabrotus in *Glossario* & *Portius* in *Dictio-*
nario Græco Latino Barbaro per τὸ ἐρμυνεύειν
 καὶ ὑπεράζειν Latine interpretem agere
 Δεργύμης autem nō solum est qui peregrinorū
 norum regum legationes interpretatur, sed
 etiam pro quolibet accipiendus est, qui di-
 versarum linguarum peritus, Mercatorum
 quæ

de Chaldaicis Paraphrastis. 9

peregrina loca negotiationis causâ per-
t, mentem vernaculè explicast resque
um curast. Quo sensu hodie occurrit
abulum Dragoman apud Turcas & v Rusbequii
epist 4.
Lugdun
Batav. 12.
p. 338.
ecos qui sub Ottomanidarû jugo in O-
te gemunt, ut apud Italos Drogueman,
Gallos Trucheman. Quæ valde affinia
nt nostro Chaldaico תורגמן Hæc de
mine Περδομειας ἐνερὰ dicta sunt. Jam ve-
quærendum est, quibus de causis versæ
nt sacræ literæ è linguâ *Hebraicâ* in
aldaicam. Populus *Israeliticus* qui lin-
am *Hebraicam* per tot secula puram ac
egram conservavit, è captivitate *Baby-*
câ redux, eam oblitus est ac sermones
lgares in lingua Chaldaica cui assuefa-
erant per LXX annos usurpare coge-
ur. Tum purus *Hebraismus* desit esse
maculus, postquam duraverat annos plus
us ter mille & quadringentos, in cu-
lo loco successit *Chaldaismus*, qui etsi
edam hujus linguæ sanctæ dialectus
tè sit habendus, tamen adeo abundat
ridulis variationibus, formationibus,
vorum, ut penè diversa lingua esse
eatur, adeo ut qui unam calleat, non ne-
se est ut calleat alteram. *Hebræi* sanè
di *Egypto* diù habitantes linguam suam à
tagio linguæ Barbaræ immunem con-
serva-

Sic. R. David de Po-
mis in pra-
fat: dictio-
narii.

v. Plurima
testimonia
apud Bux-
torf: differt
de propagat
linguae
Sancte.

fervavere, juxta consensum omnium
binorum, unde illud *πολυτροπον* apud

binos, *שה רברים לא שנו ישראל*
צרים עמותם ומלבושם ולשונם

Tres res non mutarunt Israelita in Aegy-
nempe nomina, vestes & linguam suam
legitur in praefatione *Eliae Levitae* in
turgeman, quam cum aliis *הקדמור*

edere decrevimus. Unde sine du-
mirabuntur aliqui, qui fit, quod in
lio isto septuagennali linguam suam ded-
cerunt, qui in *Aegypto* per plures anno-

perfectione ac puritate retinebant.
mirari desinent, dummodo rem exacte
indagine perpendant, In *Aegypto* scilicet
in terrâ nempe *Goshen* inter se vixerunt
cum *Aegyptiis* non omnino aut rarò co-
juncti, adeo ut nulla occasio suam linguam
corrumpendi mixtione alterius aderant
in *Babyloniâ* huc illuc disperserant pro
bitu dominorum quorum linguam addi-
re cogebantur, vel potius naturali incli-
tione istius terræ linguam sponte affecta-

Hinc *Elias Levita* *אלו מעל ארמחם*

in praef: ad
Meiburg.

ל שחבור לשון מכל וכל ככתוב
פר נחמיה ואף החכמים ויורעים
יורה עיכר למודים היה בלשון

de Chaldaicis Paraphrastis. 11

ה Postquam migrarunt è terra suâ ad
 Babilonem, obliti sunt omnes omninò lingu-
 suam Nechem. 13. cap. Adeo ut etiam sa-
 tes ac linguae periti fundamentum doctri-
 nae ponerent in lingua Babilonica. Quod
 en molliori interpretatione intelligen-
 est, non enim credibile est sacerdo-
 cæterosque Judæorū primores suâ lin-
 penitus dedidicisse, hoc quippe omninò
 est, (cōstat enim אנשי כנסת הגדולה
 os Synagogæ magnæ quorum princeps
 Ezra linguæ Sanctæ callentissimos fu-
 e, qui è Babilone redierunt) sed quia
 lingua cessarit esse in quotidiano usu
 ad vulgus. Vt ergo populus mentem
 à sacræ scripturæ libris revelatam melius
 elligeret, omnino necessum fuerit eos
 mone vernaculo exposuisse. Hinc Ez-
 & Daniel profectus vulgi studiosissimi
 oris suis quamplurima Chaldaica insper-
 unt.

(a) Postquam enim Levita sectionem è
 lege,

(a) Tuchas: fol: 44 Col: 2. אין מעמדים תורגמו
 על צביר פחות מחמישים שנים Non constituent inter-
 gem super Synagogam, in quâ non sunt 50, viri id extundunt
 שר חמישים Isa. 3. v. 3.

lege, prophetis, seu hagiographis (hanc tripartitam divisionem scripturæ confirmat Christus Luc. cap. 24.) Linguâ Hebræâ perlegisset, illam vernaculè reddidit populo interpres, ad quam consuetudinem, fallor, allusum est à *Sancto Paulo* in *1 Corinth* 14. cap. (b) Hunc morem probat ex *Nehem* 8. cap. v. 8. (c) Hinc isti nones de modo interpretandi, de officio interpretis, cæterisque quæ ad hanc rem spectant.

(b) *1 Cor*: 14 cap: V. Doctissimum Paulum Fagium de re pulchrè differentem in præfatione ad Lexicon Chaldaicum Eliæ Levitæ.

(c) Megilla Talmud Hieros: cap. 4. Hic versus ita ponitur a Talmudicis **וְיִשְׂרָאֵל בְּסֵפֶר בְּחֹרֶה הָאֱלֹהִים** **מִקְרָא מְפֹרֵשׁ זֶה תְּרֻגּוֹם וְשׁוֹם שְׂכָל אֱלֹהִים** **שְׁעָמִים וְיִבְנִינוּ בְּמִקְרָא זֶה הַמְּסֹרֶת וְיִשְׂרָאֵל אֹמְרִים** **לֹא הֵחָרִיעִים וְיִשְׂרָאֵל אֹמְרִים אֱלֹהֵי רָאשֵׁי הַפְּסוּקִים.**

Et legerunt in libro illo, in lege Dei, in textu Hebræo: explanatum cum Targum: & apposuerunt intellectū, illi sunt accentus, intellexerunt scripturam, ista fuit Masoreth, quidam dicunt pausas distinguentes, alii esse principia versuum. Eadem verba etiam reperiuntur in Talmude Babylónico tractatu Nedarim, cap.

4. fol. 37. ad quæ notavit Azarias cap. 9. **וְיִשְׂרָאֵל בְּסֵפֶר בְּחֹרֶה הָאֱלֹהִים** **מִקְרָא מְפֹרֵשׁ זֶה תְּרֻגּוֹם** **וְשׁוֹם שְׂכָל אֱלֹהִים** **שְׁעָמִים וְיִבְנִינוּ בְּמִקְרָא זֶה הַמְּסֹרֶת** **וְיִשְׂרָאֵל אֹמְרִים אֱלֹהֵי רָאשֵׁי הַפְּסוּקִים.** Explicate h.e. cum Targum, lingua enim tunc

fuit Chaldaica quæ in usu erat ex quo Babylone ascenderant. Buxtorfii Tiberiadem cap. 7. P. 34.

de Chaldaicis Paraphrastis 13

habet apud *Rambam* in *halacha tephilloth*:

2. Qui eos desumpsit ex *cap. 11. 12.*

Secheth Sopherim. Quod sanè omnino

bunde sufficit ad arguendum errorem *de Paraph:*

vici qui scribit scripturam verti in lin- *Chald cap.*

Chaldaicam, non ideo quasi *Hebrae-*

non amplius intelligerent *Judai*; sed

et simul rudiori populo explicationem

nam scripturæ S. dare voluerunt: ne-

est ut excipiant, additam fuisse inter-

pretationem, nam absurdum est nostrates

eos jã plus intelligere in linguâ *Hebraeâ*

quam olim prisci *Judai* ante dispersionem

quatuor regiones mundi. Hæc ille. At *v. Cl. Wal.*

non vidit hypothesein ejus prorsus vanam *toni*

stramentitiam esse, quasi hodie apud *prolegom:*

eos Lingua Sancta esset in vulgari usu. *12. Sect. 6.*

Quod verò aliquantulū intelligat linguam

etiam vulgus, ascribendum frequenti

legis ac prophetarum in suis syna-

gis.

Nec rectè argumentatur *(d) Majrus*, *(d) Philol.*

eos olim verba *Chaldaicè* non interpre- *Sacr: lib.*

am ~~in~~, quia iste mos hodiè exolevit, *2. cap. 2.*

si tempus quamplurimos ritus in qua. *fu 1788*

et gente non aboleverit, vel saltem mu-

terit; hoc sanè modo tollenda esset ve-

tas cujusslibet Historiæ, quæ refert res

ita se habuisse, quod verò eodem

statu

statu non manent, novaturienti cuiuslibet ætatis genio ascribendum, quæ prout commodum videbitur, mutare possit.

Sed præter testimonia è *Rabbinorum* scriptis petita, exemplaria, qualia nos vidimus, aliquot antiqua hanc rem victissimè demonstrant; exemplaria inquit quæ textum *Hebraicum*, & *Paraphrasin Chaldaicam* continent alternatim, non eadem formâ, quâ hodiè extant in impressis libris, scilicet in diversis columellis eadem paginâ cuilibet versui subjicitur versio *Chaldaica*. Tale hodiè extat in Bibliothecâ Archiepiscopi Williams Wintonasterii Pergameno nitidissime descriptum quo usus est Præstantissimus Dr Williams jam Episcopus Cestriensis in editione *Novæ Polyglottæ* Simile exemplar vidisse scribit Argentinæ Buxtorfius in pistolâ ad Hottingerum quam exhibet suo *Thesauro Philologico* p. 584. Hæc invincibile (e) argumentum contra Peritificios delumi possit pro versione scripturæ in vernaculam linguam, sed jam non vacat hæc expendere, sed pergitur.

(e) v: Bux.
torf: de origi-
ne
punct: p.
127.

Omnino verisimile ac tantum non pro certissimo habendum censeo, nullas dari *Paraphrasas*

e Chaldaicis Paraphrastis 15

parafes scripturæ scriptas ante *Jonathanem*
Onkelum, quolibet interprete, prout
visum fuerit, exponente juxta sensum
vborum, ac scopum intentionemque
verbi sancti. Nec enim opus esset certâ
quâ versione ad cujus normam cæteræ
compositiones dirigerentur. Siquis enī pruritu
novandi laborans secus ac verba præ se
ferrebant, interpretaretur, ad *Sanhedrim*,
ad ipsius delegatos res deferenda esset,
quos penes esset tales interpretes à suo
officio suspendere, donec heterodoxas suas
sententias publicè retractaverint, sed non
fuit, ut hoc, quamvis omninò verum,
faceremus, quia suspicamur istos interpre-
tes tantummodo verbum de verbo red-
disse, ubi ne vel minima erroris suspicio
inveniri potuisset.

Suus ergo maneat integer ac intactus
modus *Jonathani* ac *Onkelo* interpretandi,
primò interpretationes suas literis con-
scribendi, circa tempora, quæ *Christum*
Jesusum natum attingunt, vel paulo post,
infra declarabimus. Jam verò quærat
quis, si ita res se habuerit, omnino harum
versionum meminerint partes primitivæ
ecclesiæ præsertim *Origines*, qui diversis
linguis sacra biblia edi curaverat cuius im-
mensam diligentiam in sacris literis lucu-
lentissime

lentissime testantur *Oētopla*, hæc præ-
 sissima *καμύλια* omnino silentio non præ-
 isset, modo tunc temporis extitissent.
piphanius etiam diligentissimus antiqui-
 tum *Judaicarum* indagator, qui tot illius
 gentis arcana curiosè investigavit, ac
 posteritati revelavit, altum filet; *Hiero-*
mus quoque istius linguæ *Chaldaica* præ-
 tissimus, qui à *Rabbinis* doctissimis illius
 ætatis didicerat, quorum sententias ac
 piniones inquamplurimis rebus laudat
 sequiturque, ne meminerit unquam, unquam
 concludi volunt, has paraphrases, ne tu
 quidem extitisse. Sed objectioni, quod
 sanè in se non contemnendam fateor,
 cillimè succurrendum puto, neque in ali-
 quo est (quod à quibusdam factitari sole-
 damnare patres istius sæculi incuriæ ac tor-
 poris, qui quicquid à *Judeis* profectū fuerat
 securè ac turpiter negligebant, vel præ-
 dio gentis, vel præ difficultate linguæ, ali-
 aliter necessario illis mancipandum esse
 quod non permiserunt occupationes illius
 rum, qui cum hæreticis ecclesiam vanis
 corruptis dogmatibus molestantibus, tam
 quam cum pejoribus hostibus manum con-
 ferere cgebantur.

Deinde adeò crudelium tyrannorum
 persecutionibus oppressi fuere, ut

de Chaldaicis Paraphrastis. 17

ipso textu sacro conservando prout omnino oportebat, vel minimam curam habuerunt. Quod si quis objiciat lucida inter-
alla, quibus professio Religionis Christi-
anæ maximè florebat, habeo quod justè
torqueam, nempe illos autoritate sep-
tuaginta-viralis versionis, quam *Deo* *avevsoy*
mis præproperè credebant, plus quam
fuit, fretos fuisse, studio literarum
hebraicarum contempto vel saltem securè
neglecto. Quod *Iustino Martyri* præ cæ-
teris accidisse puto. Quod si hæc lectorem
non convincant, dicendum restat, Patres
quot hujus versionis meminisse, non sub
nomine *Chaldaici Targum* (ne hoc qui-
am nomen occurrit in ipsorum volumi-
bus) sed *Syræ versionis*. Hujus inquam
meminere (f) *Ambrosius* ac (g) *Augusti-*
nus, citatur etiam à *Sulpicio* à *Chrysostomo* in
LIX. *Psalms* ac aliis in locis; à *Theodo-*
to, in *Psalms*. CIIII, CXIII, CXVI,
sequentissimè verò à *Græco Scholiaste* in
Mattheum. Etsi ~~quod~~ non dissimulan-
um est, loca hæc quæ a Patribus allegan-
tur, *Chaldaicis versionibus*, quæ hodiè ex-
stant, prorsus non convenire.

Utcunque nullo modo sequitur, has *Pa-*
raphrases tunc non extitisse, quia Patres
eorum mentionem non fecerunt. *Judeos*

C

usum

(f) *Hexa-*
em. lib: I.

c: 8.

(g) *de civit*
Dei 15 lib.
cap. 13.

usum sacrorum librorum Christianis in-
disse satis ex *Talmude* et scriptis Rabbini-
rum constat, multò magis allaborandum
censebant, ne tot religionis mysteria
Paraphrasibus Chaldaicis contenta, profan-
Christianorum oculis patefierent. Quod
sanè facillimè fieri potuisse, ante usum
pographia, nemo dubitabit.

Hâc opinione de novitate harum ver-
rum rejectâ ac refutatâ, error aliqui-
Judaorum arguendus venit, qui illarum
originem ad *Mosen* ac *Prophetas* referunt.
(h) fol. 53 sic (h) R. *Abrahamus Zacuthius*. Qui
honore debito *Jenathanem* & *Onkelum*
gratè fraudare videretur, fingit eas tempore
captivitatis desertas fuisse ac oblivioni
traditas, quas postea revocarunt in pri-
mum usum hi duo. Quod ni fallor scopus
ac sensus istius (i) pericopæ *Abrabanelianæ*

(i) in
Num. 15.
cap. v: 30.

לם א נקלוס קבל מרבי אליעזר הגדול
רבי יהושוע ועל ביהם עשה תרגומו
כמו שהיה הלכה למשה מסינה. *Erud.*

Onkelos doctrinam suam accepit à R. Eliezer
magno, & à R. Jehosua, & juxta eorum
præscriptum fecit Paraphrasin suam,

(k) Talm.
Babyl: Me-
gilla: cap: 1.
fol: 3. 1.

fuit apud ipsos traditio *Mosis* de monte *Sinai*.
Quod videtur transcribi ex (k) tractatu
Megilla רבי זרמיר ואיתני רבי

ח"י בר אבא תרגום של חורר
אונקלוס הנר אמרו מפי ר' אליעזר
יהושוע תרגום של נביאים יונתן
עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומרא

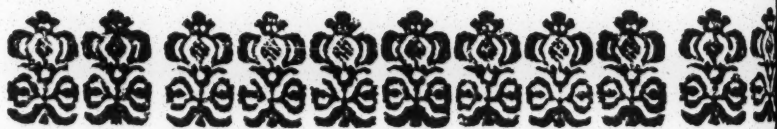
*ixit R. Zaramia, aut si mavis, R. Chija:
ius R. Abba: Paraphrasim legis Onkelos
oselytus repetiit ex ore R. Eliezeris ac R.
hosue; Paraphrasim Prophetarum Jonathan
xilides retulit ex ore Haggai, Zachariae
Malachiae. Quæ meræ nugæ sunt. Sed
mo ignorat, quam solenne olim fuit Ju-
is, ac etiamnum est, omnes traditiones
as, ac etiam deliramenta quò majorem
beant auctoritatem, Mesi ac Prophetis
cepta referre, uti innumera exempla
stantur.*

Deinde *Judæi* ineptire pergunt, ac fin-
t LXX interpretes suam versionem hau-
e ex *Chaldaicâ Paraphrasi*. Sic *R. Geda-*
& (l) *Azarias* qui etiam testimonium
ilonis quẽ sub nomine *Jedidia* sæpissime
at ad suam opinionem astruendam ad-
cit. Sed in argumentis refutandis im-
orari jam non vacat; ea sufficienter ex-
tat & convellit (m) *Morinus*, cui le-
orem hujusce rei plenioris notitiæ cupi-
m remitto. Hisce ergo sic prælibatis,

(l) cap:8.
& 9.

(m) *Exer-
cit bibl: 1:
i. exercit:
8, cap 4. &
5.*

ad exactiorem horumce *Paraphrastarum*
ac *Paraphrasium* enarrationem nosmetip-
sos accingamus, ubi methodus ac ratio
dissertationis nostræ omninò postulant
ut de *Onkelo* ac ejus *Paraphrasi* primò ver-
ba faciamus.

DE ONKELO

CAP. II.

Onkelos profelytus justitiæ. De ritibus quibus fiunt profelyti. Judæorum signamentum de Onkelo, quod nempe fuit Titi imperatoris ex sorore nepos, refutatur; Onkelos floruit longè ante excidium templi, Hillelis senioris $\omega\gamma\chi\epsilon\gamma\theta$, baptizatus à Rabban Gamaliele, praeceptore Divi Pauli cui justa fecit. Onkelos non idem cum Aquilâ Pontico. Aquila gentilibus parentibus natus, fidem Christi amplexus, fit Judæus. De ejus versione duplici. Aquila Adriani imperatoris $\pi\alpha\upsilon\delta\epsilon\iota\varsigma$. Hinc fundus erroris Judæorum de cognatione Onkeli cum Tito. Akilas idem cum Aquilâ. Aquila qui scripturam in Græcam linguam convertit, omninò diversus ab isto Aquilâ cujus meminit D. Lucas. Onkelos transtulit legem ex ore R. Eliezaris & R. Jehosue juxta Judæos. Nulla versio legis scripta ante Onkelum. Onkelos laudatur à Judæis. Targum Onkelinam nunquam appellabatur Babylonicum contra Serrarium. Onkelos tantum interpretatus.

pretatus est legem. Onkeli paraphrasis *Israel*
 magno honore habita est apud *Judaeos*. *Diodis*,
 accentibus huic Paraphrasi apposiitis. Onkelos
 kelos valdè cantus in interpretandis *in*
 locis, quibus aliquid de Deo *αὐθροω παθε* *ro* *Α*
 dicitur. Aliqui errores in Paraphrasi *tyto*
 Onkelinâ agnoscuntur. *במ*

Onkelum fuisse profelytum justitiæ omnes *o*
 nes scriptores tum *Judaici* tum *os*
 Christiani uno ore asserunt, unde *ero*
 semper cum hoc epicheto nominari sole *orui*
 אונקלוס הגר; quo ritu fiebat profelytus *tos*
 & cæteri qui ethnicismum abrenunciatur *On*
 in *Judaicam* religionem cooptabantur *ore*
 nostrum non est in præsentī copiosè ind *po*
 care, sufficiet istud *παραφραση* *Talm*
dicorum proferre (a) *לאבא* *שדאל*
 ברית אל אבשלשה במילה ובנטילה
 ברצירת הקרבן אף הגרים כיוצה בהם

Israelit

(a) Nullus Gentilis in fœdus recipi possit sine debitis initiame
 tis quæ 3^a erant *מילה טבילה וקרבן*. Sic Gemar *Ba*
 Babylonica Jebammoth cap. 4. fol. 6. Etiam de *Israelit*
נכנסו ישראל לברית במילה בטבילה וקרבן
 Maimonid. halacha Isuri bia cap. 13. & 14. & Cl: Seldenum *de*
 success: cap. 26. *Baptis*

de Chaldaicis Paraphrastis 23

Israelitæ non ingrediuntur in fœdus nisi tribus
 modis, sc. circumcissione, baptismo & placamento
 oblationis, etiam profelyti similiter.
 in Massecheth Gittin fol: unde de *Fe-*
ro Mosis Socero qui primus omnium pro-
 lytorum fuit. נתנייר במילה ובטבילה
 Profelytus factus fuit circumcissione
 immersione in aquam, quo respicit ver-
 o *Æthiopica Math. 25. cap. v. 15.* Uti
 servavit *Cl: v: (b) Ludovicus de Dieu.* Jam
 ro quali profapia ortus, ac quo tempore
 oruit *Onkelus*, lis adhuc manet apud eru-
 tos judicanda.

(b) not in
 Evang: p:
 538.

Onkelum fuisse *Titi* cognatum seu ex so-
 re nepotem ac profelytismum amplexum
 post excidium templi ac urbis *Hierosoly-*
tanæ statuit (c) *R. Abrahamus Zacuthius*
 actor libri *Juchasin* & ejus auctoritatem
 cutus *Elias Levita* in præfatione *Metur-*
manica אֲנֶלֶס הָיָה בֶן אַחֲתוֹ שֶׁל
 Onkelos erat filius
 sororis

(c) fol. 52

Baptismi rationem eliciunt ex *Exod. 19. 10.* Oblationis ex
 vit: 19. cap. v. 24. De ritu baptizandi v. *Seldenum de*
 re natur: lib. 2. cap. 2. p. 142.

Toda Sara. fol: 59. f. 1. לעולם אינו גר עד שימור
 ויבטור ובין רלל טביל גוי הוא Non est
 profelytus donec circumciditur & baptismo alluitur, nam dum
 baptizatus non est, Ethnicus est.

Sororis Titi qui domum nempe sacram destruxit. At calculus Chronologicus hanc sententiam falsitatis satis apertè arguit, n

(d) Tzem:

Dav: sel.

40.

(e) cap. 45.

dicendum sit cum (d) R. Davide Ganzio

(e) R. Azaria duos fuisse ejusdem nominis,

quorum unus ante, alter floruit post ex-

cidium urbis: nam de Onkelo paraphrast

tam certum est quam quod certissimum

illum nempe longe ante excidium temp

profelytum fuisse. Legimus Onkelum bab

bathra cap. 8. In re quadam dissentire

Shammai de homine (qui fato succubito

rus filiis suis male viventibus, facultate

suas dedit Jonathani ante excidium Hieros

lymitanum) unde sequitur illum tempore

(f) Hillelis senioris, *סוֹחֵרֵי* nempe

Shammai circa annos 40 ante Christi

אֲדִיפְרִימִי Hircano rerum Judaicarum po

tiunte floruisse, quo tempore adhuc vixit

Jonathanem audactèr asserit (g) Azaria

Deinde argumento invincibili patet quia

Gabriel Onkelum baptizasse dicitur in (h)

(h) cap. 6. *Tosiftha Makavothe* quem uti infra luculen

tissimè

(g) Meor
Enajim
cap. 45.

(h) cap. 6.

(f) Zohar Parash. *אחרי מות* col: 131. *לא אודיע*
ליה לאונקלוס שמה והלל מלהדאורייתא עד
להתנוד Non docuerunt Onkelum Shammai & Hillel verbum
legis donec circumcissus erat.

imè probabimus 18 annos ante finale
 idium mori constat. Huic (i) *Rabban*
malieli Apostoli Pauli præceptori, ad cu-
 pedes sedendo adeò evasit eruditus in
 us, quæ ad legem spectabant, iusta fecit
 kelos, ultimum officium amoris ac obser-
 vitæ tanquam gratus discipulus præstans;
 que sumptui aut labori in hoc ritu fune-
 ro erga tam dilectum præceptorem peper-
 nam legimus in (k) *Massebeth Elilim* (b) p. 11.
Aboda Sara i. e. de idololatria, ubi
 stquam meminissent in honorem regum
 ortuorum ac *Synedrui* rectorum cremari
 tum ac utensilia; statim subdunt exem-
 am *Onkeli* his in verbis, מעשה שמר
 רבנא מליאל הוקן ושרף עריו אונקלוס
 שבעים מנה צור *Exemplum habemus ut*
 um moriretur *Rabban Gamaliel senex*,
 propter eum combussit *Onkelos* profelytus
 septuaginta libris צור. Viri aliquot docti
 empe (l) *Buxtorfius*, (m) *Helvicus*, alii- (1) in ab-
 ne ita interpretati sunt hæc verba, ac si (m) cap. 2.
 xx libras thuris adoleret *Onkelos*, simili
 ono vocabuli צור omninò decepti; præ-
 fertim

(i) *Gamalielem non vidisse excidium templi* scribit *Rav*
am in præfatione sua ad *Misnajoth*. cap. 4.

fertim etiam cum in memoriam revocassent
antiquam comburendi thus in funere ma-
norum virorum consuetudinem. Sed *Glossa*
Talmudica vocabulum צור rectius expo-
nit ac de minis *Tyriis* pericopam intelligen-
dam docet, שמע הכסף שרף צור משקל
צור והוא עשרים וחמשה כלעים
סלע ארבע דנרים והדינר הוא
שקל זהובה קושטנטנרה כלי תשמיש
ד"ר שוין ע"מנה *Sensus est de argenti*
valore rerum quas combussit: pondus Tyrii
valet 25. Sela, unumquodque sela 4 den-
arios, qui tantidem valet ac aureus Con-
stantinopolitanus. Omnia ergo utensilia
quæ comburi iussit 70 minas valuisse
Hæc glossa quam olim in adversariis nostris
reposuimus etiam à doctissimo (n) Schick-
kardo observari postea reperimus, qui
errorem suum in exponendo loco de
libris thuris ingenue retractavit.

Jam demonstrato *Onkelum* longè ante
excidium templi vixisse, faciliori opera
sententiæ eorum, qui eundem faciunt cum
Aquila Pontico, qui veteris instrumenti
versionem *Græcam* olim concinnavit, re-
futabuntur. Sic enim asseruerunt (o) Serrarius
ac (p) Possevinus. Illos in hunc
errorem

(n) de ju-
re regio
pag. 167.
(o) De
Rabb.
(p) Bibli-
oth: sic e-
tiam Fagi-
us in præf:
ad not: in
Onkel: &
Veltvicius
in shevile:
thub: p.
t. b. 2.

rem induxit nominum aliqualis affinitas,
e enim aliam causam hujusce assertio-
allis fuisse audacter pronuntiabo, cum
aicorum scriptorum auctoritate, Patrum
moniiis, ac serie chronologicâ rerum
trarium sufficienter evinci possit. An
am verò id fiat, de hoc *Aquilâ* qui
n *Onkelo* miserè ac indocte nimis con-
ditur, paulò inquiramus.

Aquilam natione *Ponticum*, urbe *Sinopæ*
fuisse, è parentibus Gentilibus ortum
antur tum *Epiphanius* tum *Hieronymus*,
Ethnicismum abrenuncians, (q) fidem
risti amplexus est. Is quasi de fide ac
gentia *Septuaginta* senum sollicitus vel
ius corruptione versionis à *Librariis*
quenti transcriptione factâ motus, V.T:
ingnam *Græcam* vertere de novo ince-
quando sc: *Christianus* esset. Postea verò
fessione fidei *Christiane* ejuratâ, (r) ob
andalum nempe ejectionis ac excommu-
cationis, fit *Judeus* profelytus, *R Abibæ*
mpè discipulus (s) posthabitâ novâ
versione

(r) v. E-
piphan de
mensur ac
Ponder.

(q) *Aquila baptizatus in Hierosolymis. Athanas in* *πρόλογος τῆς ἑταυραγωγίας.* tom. 2. p. 156.

(s) *Akibæ discipulus fuit ut scribit Hieronymus in comment. Isa. cap. 8. quorum (nempe Scribarum ac Phariseorum) suscepit*

versione, aliam instituebat, in quâ etymologias nominum nimia curiositate persequeretur.

suscepit Scholium Akibas, quem magistrum Aquilæ Profelytæ tumant. Unde injustè vapulat Hieronymus a Serrario qui illum nino hâc in re errare contendit, quasi ratio temporum id videretur non pateretur, Sed tempora optimè convenire demonstrat eruditissimus Scaliger, Elench tribus Serr: cap. 12. Akiba vixit annos 120, qui quum anno 10. Christi natus mortuus est anno 4to aut 5to Hadriani, quo tempore Aquila floruisse Epiphanius & Judæi testantur.

(1) Hieronymus ad Pammachium de optimo interpretum genere; Biblia in Græcam linguam contentiosè transtulit Aquila qui non solum verba sed etymologias verborum transferre conatus est, unde jure proicitur a nobis. Quis enim pro frumento ac oleo posset vel legere vel intelligere *ἄνθος*, ὀπωπιδόν, *βότρυς* quod nos possumus dicere, fusionem, pomationem, dentiam. Alibi ineptè vertit pro Sole calorem pro Luna albedinem. At Hieronymus quasi censuram retractans, dicit Epist. CXX ad Damasum, Aquilam non contentiosus ut quidam putant, studiosius verbum interpretari ad verbum. Hac ille. Sanè verbum de verbo reddere non semper interpretibus convenire, qui sensum verborum assequi conarentur, lubens concedo; unde merito hac in re ab Hieronymo vapulat Aquila, quia ut scribit Azaria

אין דרך בלתי נאות אשר נכונני הלחש כי אם
מבלתי השתהטעם אפשר בו מבלתי השתהטעם talis interpretatio

modus semper difficilis peritis; neque enim possibile est ut fiat, ne destruatursensus. Sic in Kiddushin cap. 11. fol. XLIX.

מתרגום פסוק בצורתו הרי זה כראי כגון ויראו
אלהים וחזא אלהא ד' ישראל הרי זה כראי

de Chaldaicis Paraphrastis. 29

etymologizatur, nimirum vertendo חמה calorem, לבנה alborem, maximo cum detri-
bendo sensus ac locutionis Hebraicæ.
ingentem sanè ac curiosum (t) interpre-
tari fuisse agnovit (u) Hieronymus, quo (u) 2. Apol.
superior Judex tunc temporis dari vix pote. contr. Russi.
qui (x) secundam versionem ejus ^{num.} ^{(x) in 3. c.}
^{Ezech.}

שׂאִין הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא נִרְאָה וְהַמוֹסִיף עַל
וּמַתְּרָגְמוֹ וְחֻזּוֹ יֵת מִלֵּאמָּה דֵּאלֵהָא דְאַשְׂרָאֵל ה
זֶה מִחֲרָף וּמִגֵּרָף שְׁעוֹשֶׂה כְּבוֹד מִלֵּאךְ אֵל
יְתוֹרְגְמָן וְחֻזּוֹ יֵת יִקְרָא אֵלֵהָא דִּישְׂרָאֵל *Quisquis inter-*
atur versum. secundum formam suam, ecce falsator est, ut qui
dit וִירָאוּ אֶת אֱלֹהִים viderunt Deum Israhel, ecce
adax est, quia Deus videri nequit: at qui addit, Viderunt ange-
Dei, exprobrat, & blasphemat, Deum nempe Angelum faci-
lo; interpretari debet, viderunt gloriam Dei Israhel. Quod ab
okelo factum.

(t) Quod sanè evidenter perspicui poterit ex fragmentis isti-
versionis, quæ in scriptorum veterum puta Hieronymi cetero-
que libris sparsim occurrentia, ac à Drusio, & Flaminio No-
lio diligenter collecta, in ultimo tomo incomparabilis biblici ope-
admirabili Editorum industria, nec minori Studiosorum com-
do exhibentur. Alibi appellat Hieronymus Aquilam verborum
Hebræorum Interpretem diligentissimum. Hunc laudat Fullerus
etissimus noster popularis [Miscell. sacr. lib. 4. cap. 18.] tanquam
quisitissimum interpretem, ubi merito castigat Curterium, qui
exfatione in commentarium Procopii in Isaiam, turpis inscitie
linguâ Hebræa accusat.

ἀκρίβειαν non sine causâ admittebat. In ille non intentat litem corruppendi tum Sacrum fraudulentis ac falsis glossæ

(v) de tis, sicuti fecit (γ) Epiphanius, qui illi tantum sceleris accusare non veretur. τῶν
mensur. ac ponder.

ἢ (nempe τὴν Ἑβραίων διάλεκτον) ἀκρότατον καὶ ἀδύνατον ἡρμηνεύει, ἐκ ὁρθῶ λογιζομῶ χρησάμενος, ὡς ἂν ὁ πᾶς διασέψῃ περὶ τῶν ῥητῶν, ἐκ τῆς τῶν ἐβραίων ἑρμηνείας ὅτι τὰ περὶ τῶν γεγραμμένων μαρτυρομένα, ἄλλως ἐκδοῦναι ἢ ἔτι μᾶλλον αἰδῶν εἰς ἀλογον αὐτῶν ἀπλοσίαν. ἡρμηνεύσει τὴν θεῖαν γραφὴν διεσταμμένῳ λογισμῷ.

Athanas. 2. tom. p. 116. Ut sanè Aquila

in omnibus excusari nollem, sic animus inducere non possum, ut crederem illi hanc censuram plenè meruisse. Epiphanius indignatio quæ in Apostatam iustè excanduit, non potuit se intra suos limites continere, quin erumperet in hanc accusationem. Sed pergendum, ac de profanitate huius Aquila inquiramus. (z) Epiphanius

(z) de mensur. ac pond. secl. 14. dicit illum fuisse Ἀδριανὸν πενδεγὸς, quod Petavius reddidit Socerum, non rectè proculdubio, quasi πενδεγὸς scripsisset Epiphanius, etsi quod non dissimulandum, ita legisse videbatur (a) Alexandrini Chronici

(a) p. 598. auctor, qui, ex Epiphanio quicquid habet de Aquila Pontico transcribens; Ἀκυλαῖος inquit, ἐγνωρίζετο ὅς ἦν πενδεγὸς Ἀδριανὸς. Hunc

de Chaldaicis Paraphrastis. 31

In hac etiam *Adrianum* urbem *Hierosoly-*
tanam instauraturus, operariis qui in eâ
ificandâ versati erant, præfecisse addit
Epiphanius. Jam liceat cum *Archimede*
clamare, ἱερὴ καὶ εὐερὴ κα; hic enim locus
Epiphanius planè aperit originem (b) fig-
nti *Judaorum*, qui aliquali nominum
initate decepti, *Onkelum* *Titi* imperatoris
inem fuisse finxerunt: (c) *Titi*, inquam,
ia *Onkelum* floruisse ante excidium ur-
crediderunt, hos duos miserè confun-
dentes.

(b) Hæc verò omnia *Epiphanium* à *Judæis* impostoribus
cepisse de *Aquila* contendit *Petavius*, sed è contrâ potiùs di-
adum evincunt ea quæ à nobis suprâ dicta sunt.

(c) *Serrarius* hanc locutionem *Judæorum*, quâ sc. *Onkelum*
ti cognatum appellant, omninò metaphoricam esse contendit. Sed
sola sui ipsius auctoritate dictum est, qui de rebus abstrusis,
arum originem non intellexit, quamplurima ridicula, recurrendo
ad mysticum sensum ubi non opus est, comminisci solet. Sed ne
isquam putet illum hoc gratis dixisse, addit, Solent *Judæi* per
atum libenter significare gentilem Superstitionem, & per
sius forte sororem significant hic Christianam religionem.
c ille: Dignum patellâ operculum. utinam indicasset loca è
almude aut scriptis Rabinorum, ubi per Titum intelligitur
haica superstitio. *Judæi* sanè nomen *Titi*, qui templum demo-
us est, execrantur, quod verò ipsius nomine totam *Ethnicorum*
Cισαυορία illos intellexisse dicit, est figmentum purum pu-
m è cerebello *Serrariano* talium monstrosum partium feraci:
neque

- (d) Imre bina. cap. 45 dentes. Quod tamen suboluit (d) R. Arie qui argumentis variis Onkelum ab *quilâ* omnino distinctum fuisse probat ad quem Lectorem harum rerum studium remitto. Unde patet id quod (e) Sarius scribit nihil veritatis in se habere nempe tempora utriusque eadem fuisse (quod sanè repugnat veritati historiarum *Judaicæ quàm Christianæ*, ut suprà ostensum fuit) qui ibi addit id in *Beresith Rabbæ* confirmari, sed contrarium apparet; nam
- (f) fol. 78. (f) ibi legitur *Aquilam* fuisse Profelytum
- (g) f. 146. sub Adriano, quod etiam occurrit in *Shemoth Rabba*, ער שלם התנייר עד אדרינום בעל אחותו אשר החרב בית נג" שנה אחר חרבן הבית Notum est quòd non *Judaismum* amplexus est *Aquila*, antequam (h) *Adrianus* maritus sororis ejus destruxit *Bethir* 33 annis post excidium templi. Fortius vibrat argumentum *Gerardus Veltvicius* ex *Judeo* factus; *Christi*
- (h) v. Buxtorfii Lexic. Rabbin. p. 371.

neque enim tale quid in scriptis illorum occurrit. Quod cerò addit de sorore Titi quasi per eam intelligeretur *Christiana* religio est conjectura ad cò putida, futilis ac vana, ut *Serrarium*, cum scriberet, somniâsse meritò dixeris. Adcò infelicem in conjecturis suis *Serrarium* semper inveni.

de Chaldaicis Paraphrastis. 33

Abbas, ac Caroli Quinti ad Imperatorem Tur-
 abum legatus in suo libro שבי'לי תהו, quia
 bavi vocatur in Talmude Onkelos seu Anke-
 tud, in Beresith Rabba & falkut appellatur
) Aquila. Magis premeret argumentum, si
 abe verteretur; & sanè negandum non est,
 fuit in historia quæ in additionibus cap. 8.
 æ talm. de Onkelo occurrit, refertur in no-
 ofte ne Aquila, seu Akila, (nam hæc duo
 Rami unum tantum hominem designant,
 s nam statim probabo) capite 5. tractatus
 lyt talm. Hierosolymitani. Sed ne-
 in non videt quàm facilè nomina præfer-
 y affinitatem quandam præ se ferentia
 N confundi possint, unde rectissimè conclu-
 Vot (i) R. Azarias שבושי הספרים p. 145.
 Aqu המרפ'ים לא ישעו אחדנו להא
 sor כי זה וזה כאחד נבראו וזה
 ridi לשניה Errata scribarum aut typothe-
 m G num nunquam persuadebunt nobis ad cre-
 rist adum hos duos esse unum, unumque spiri-
 m esse in utroque, in quâ sententia ac-
 rescendum puto. Summa ergo argumen-
 tionis huc redit, Onkelos vixit ante ex-
 cidium, imperantibus Vespasiano ac Tiro,
 cilium Aquila post excidium sub Adriano; Onke-
 lola legem interpretatus est, Aquila
 tum vetus instrumentum; ille in lin-

guam *Chaldeam*, hic verò in *Gracam*, na
uti scribit *R. Azarias*. אין ספק אצל.

עקלים זה לא תרגם שום חלק מכתבי
קדש במדמי רק ביוני כמדבר בלשון

עמו *Certum ac indubitatum mihi videtur*,
hunc *Aquilam* nullam partem *Scripturæ*
in linguam *Chaldeam* convertisse, sed tan-
tùm in *Gracam*, linguam sc. populi *Serp-*

Hoc errore confusionis fœliciter enervat
omnino corrui sententia eorum qui *Q-*
kelum nostrum cum *Akila*, distincto ut
videtur ab *Aquila*, confundunt; quasi b

duo ultima nomina non essent *Synonyma*
quod sanè viros aliquot eruditos nega
miror. Nam qui appellatur *Latinè Aquila*,
la, *Gracè* habito respectu ad eorum p

nuntiationem ac linguam, quæ non dire
admittit *Latinorum q*, dicitur *Ἀκὺλα*,
more terminationis usitatæ addito, *Hebr-*
eè verò עקלים. Idem patet de sex

tis ejusmodi nominibus. Sanè error a
crassus est, ut *Lectoris* patientiâ abuti
fus fuero, si in eo refutando diutius im
ratus fuero. Rectè *Azarias*, ל

אנה בשמש שזה עקלים הוא הממונה
אקילרה אשר יסף לפרהרה
ורה בלשון יין ראשון לשלשה

de Chaldaicis Paraphrastis. 35

פותרים אותו נאחרי שבעים זקני

Mihi videtur Sole clarius quòd hic Akilas

et idem cum eo, qui à nationibus MUNDI (sic

perpus Christianos appellat) dicitur Aquila

qui convertit legem (fallitur, nam Aquila

totum vetus instrumentum convertit)

in linguam Græcam; primus istorum 3 in-

terpretum qui interpretati sunt post LXX

magis noster. Restat solummodo ut

dicamus hunc Aquilam non esse eundem

quam isto, cujus meminit (k) D. Lucas, qui

si bene etiam Ponticus dicitur: neque hoc

negatis dicimus, quia ille erat Ethnicus

legis Profelytus factus fuit, ut ostendimus ex

Aquila iphanio, hic verò Judeus, ut testatur

D. Lucas, & ad fidem Christi conversus,

directe de Apostasia ejus ne verbum quidem

stat, sed potius è contra: deinde hic flo-

uit imperantibus Claudio ac Nerone Cæ-

saribus ante excidium, ille verò post exci-

um templi tempore Adriani.

ut Onkelum transtulisse legem h.e. 5. libros

in linguam Chaldaicam uno ore fa-

ciuntur omnes tum Judei tum Christiani,

הרגום תורה בארמ'ל' עכילס אלה

אונקלוס. At Judei, ut majorem huic

paraphrasi conciliarent auctoritatem, ai-

unt

(k) Act. 18
cap. com. 2.

unt *Onkelum* transtulisse ex ore (1) *Eleazaris* ac *R. Jehosua. Megilla cap. I.* ונקלוס

גר תרגם את התורה כפי ר' אליעזר ור'

יהושוע Quod non ita intelligendum, si illis dictantibus ille solum scripsisset, quia ab iis quamplurima quæ ad meliorem legis intelligentiam pertinebant tanquam præceptoribus, didicisset. Aliter hunc locum Talmudis exponit *R. Azarias* capite famosissime laudato, cujus verba hinc apponere non omnino inutile erit: וכן בשם אבות

דשם היא מפי דקאמר כדכר ברוך בן יהושע וקרא אלי ירמיהו ואני כוהן וכן התרגום יקרא על שם כמו בנאמר הנזכרות על שם ירמיהו רק ינרה כהשכמתם כי ראוהו ויהללוהו

Non eo modo ita intelligendum est quasi ore illorum interpretatus fuisset, quo Baruchus filius Neriae scribit de seipso, Jeremias vocavit me, & ipse scripsi ex ore suo: nam ita fuisset, paraphrasis illorum nominibus appellaretur

(1) *R. Jehuda filius Josephi ben Alphachar in Epistola R. Davidem Kimchium apud Buxt. epist. p. 405.* וכן

ונקלוס הגר מפי חמשה זקנים: Interpretatus Onkelos ex ore quinque Senum.

de Chaldaicis Paraphrastis 37

pellaretur, ut supradicta Prophetia nomine
 remie, at sensus est, quod illi approbave-
 rent hanc paraphrasin, quippe Onkelum vi-
 runt ac laudaverunt. Hoc desumpsisse (m) sol. 71.
 detur ex (m) cap. 1. Megilla Talmudis facie 2. col.
 ierosolymitani. halacba 1.

רבן שמעון בן גמליאל
 אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו
 אלא יונתא אמר רבי חייא עקילס ה
 חרגם את תורה לפני רבי אליעזר ו
 יהושוע וקלסו אותו ואמרו יפית ממ

Rabban Simeon Gamlielides dixit,
 n permiserunt transferri libros sacros nisi
 racè. Rabbi Chaia, Akilas i.e. Onkelos (con-
 duntur enim nomina) profelytus transtu-
 legem Aramicè coram R. Eliezare ac R.
 hosua, qui illum laudarunt, ac de illo dix-
 ent, pulcher es præ filiis hominum. Con-
 adimus ergo Onkelum officio interpretis
 propriè defunctum fuisse, etsi ei fortasse in
 interpretando cæteri tulerint suppetias.
 quod sic intelligendum velimus, illum
 nc temporis talem paraphrasim non ex-
 isse in usum communem eorum, qui lin-
 am Hebraicam dedidicerunt, videntem,
 hanc novam versionem sese totis viri-
 s accinxisse, non quasi tantummodo
 terem aliquam versionem interpolasset,

emendassetque, uti censuit R. Azaria
cujus sententiam non opus est ut mul-
refutemus. ספק כי להיות זה פתרון.

דם כעיר פרוצה בלתי המסורה
היא סיג לתורה ההל אחד עורא
השתבש וכן מדור לדור ומפה לפה
הנוסח הארמי ההוא לצאת
התרחקמן הכתוב בספרי הקדש עד כי
הוא אונקלוס הגר ומצא הקלוקל
יובה עמר והרגם את התורה מחדש
הסכמת שני האדירים ר' אליעזר ור'
ישוע כמבואר במגלה פא"י ולא הוא
נקלום לא היה המתחיל בהבאת דברי
תורה ללשון ארמי אבל גזון וחקר
דיאת המסוכסך מקדם וזה אמרם
גנו' שהתרגום ארמי הוא מן הדברים
שנשכחו וחזרו ויסרום כי בלא הכי
שהמאד אין יאמר בו שכחוהו והוא
ה לשונם כאמור אבל הכונה
המפורש הגנו' הוא שנסתבך עד
הוא אונקלוס והחזירו בפי שזכרנו.

*Dubitandum non est, quin hæc interpretatio
fuerit in eorum manibus sicut civitas er-
ta, sine Masora quæ est legis sepimentum.*

de Chaldaicis Paraphrastis. 39

ac interpretatio corrumpi cæpit post Ez-
m, & sic à generatione ad generationem,
ore hoc exemplar Chaldaicum exivit,
longè distabat ab originali, donec veniret
Onkelos, qui corruptionem multiplicatam
inveniens, stetit, ac interpretatus est le-
gem de novo, cum consensu duorum magnifi-
centum, R. Eliezaris, ac R. Iehosua, sicut
applicatur in 1. cap. Megilla. Non quasi
Onkelos primus fuit qui verba legis conver-
sit in linguam Chaldaicam, sed quia diligen-
ter attendit ac scrutatus est lectionem antea
complexam ac confusam, inde aiunt eodem
modo, quòd hæc Paraphrasis desumitur ex
libris quorum obliti sunt, nam ni hoc modo
intelligatur, obijciendum erit, quomodo dici-
mus, illos nempe oblitos fuisse, cum hæc
et lingua eorum vernacula sicut dictum
est, sed mens eorum, quod illud quod antea
applicatum corrumpebatur, donec veniret
Onkelos, qui restituit eo modo quo ante dixi-
mus. Haftenus ille, qui hoc in loco pugnan-
ter scripsit de Onkelo, שׁוֹמֵר מִתְּחִלָּה statim verò
consequitur לֹא מִתְּחִלָּה: sed hoc missò, funda-
mentum huiusce argumentationis omnino
instabile est ac falsum, ideòque non ad-
attendendum, nempe Ezræ temporibus ta-
lem versionem scriptam extitisse; quod
prò refutavimus, nec repetitione opus.

Si enim ita res habuisset, non dicendus
 set *Onkelos* מֵהֶרֶם i. e. Paraphraſtes, (h
 enim juxta illorum hypotheſin fuit Ex
 vel aliquis è Prophetis, vel *Mofes*)
 מהקֵן Emendator ſeu interpolator, q
 tamen Epitheto *Onkelum* inſigniri nondu
 legimus. Hâc ſuâ translatione æte
 nam naçtus eſt apud *Judeos* non ſolu
 contemporaneos, ſed illorum ſeros nep
 tes, laudem, unde de illo vix loquunt
 ſine titulo honoris, אֹנְקֵלוֹס הַשְּׁלָם *Onk*
lus perfectus, frequentiffimè (n) *Maim*

(o) More
 Nebo. i.
 part. cap. 29

נקלים הגר שלם מאד בלשון
 Onkelos optimè callait
 guas *Hebraeam & Chaldaicam*. R. Abr. Sh
 Tob. in comment. נקלוט הגר היה חכם

אך בשתי לשונות בעברית ובארמית
 ידוע לנו כי המעתיק ראוי שידע
 אך בלשון אשר נעתק ממנו והלשון
 אשר העתיק. *Onkelos profelytus optimè ca*
luit utramq; linguã tam Chaldaicã quã
Hebraicam, ad ſignificandũ quemlibet tra
ſlatorem linguam e quã, & in quam tranſſe

(o) p. i. c. 2. noſſe oportere. Idem (o) *Maimonides* in e
 dem libro אֹנְקֵלוֹס הַגֵּר עָלָיו הַשְּׁלָם
Onkelus profelytus ſuper quem pax, h. e. bea
tæ memoriæ. Quæ Euphemia nonni

de Chaldaicis Paraphrastis 41

Patriarchis *Abrahamo*, *Isaaco* &c, de
 prophetis ac regibus usurpatur. Hanc
 paraphrasim alio nomine appellari præter
Onkelinum seu Onkelitanum, Hebraicè
 תרגום אונקלוס, in legendis Judaicis
 scriptoribus hætenus quidem non percepimus.
 Hujus tituli ne meminit quidem di-
 centissimus *Azarias*, unde omnino reji-
 cendam censeo conjecturam (p) *Serrarii*,
Targum Onkeli olim appellari (q) *Ba-*
bylonicum contendit, nempe quia aliud
 dicitur quod dicitur *Hierosolymitanum*,
 nemadmodum, inquit, ob elocutionis eti-
 genus, ac idioma duplicem esse *Talmu-*
dicum audivimus: ita nunc *Targum* est du-
 x *Babylonicum* ac *Hierosolymitanum*.
 ille, quem pessimum conjectorem sem-
 existimavi. Quale argumentum! (r)
 datum *Talmud Babylonicum*, ergo &
Targum; vel quasi nomen *Thargum Hie-*
rosolymitanum necessario inferret alterum
Babylonicum insigniri.
 Denique asserimus *Onkelum* tantum-
 modo legem i. e. 5. libros *Mosis* vertisse,
 de lapsus est *R. Nathan* in suo *Aruch*,
 qui

(p) v. de
 Rabb. 14.
 & 16.

(r)
 v. Cl. V. Br.
 Walton,
 prol. g. de
 Targumim
 S. 13.

Sic pessimè fallitur *Kircherus*, *Copr. prodrom. p. 128.* qui
Targum Pseudo Jonathanum appellat *Babylonicum*.

(s) p. 148.
cap. 45.

qui 25 Prov. v. 11. nomine *Onkeli* citatur
nam ut rectè *Azarias* (s) אֲזָרְיָהּ
שְׁמוֹעֵנוּ עַל יוֹרֵק תַּרְגּוֹם הַתּוֹרָה
quam audivimus de alia paraphrasi Onkelina
præter istam in legem. Hactenus de *Onkelo*;
jam de paraphrasi ejus sententiam nostram breviter proferamus.

Onkelina paraphrasis magno semper honore apud
Judeos habita fuit; unde iis citatur sæpissimè in exponendis
Scripturæ locis, nec hoc tantum, sed quæ ejus auctoritatem
maximè adauget, eam in lectione sedulam navarunt operam. *Eli*
Levita in prologo Methurgemano. וְהָיָה

מִדְּנִמְצֵי לְרֹב וְהָיָה מִפְּנֵי שְׁחִיבִים
חֲנֻנוּ לְקֹרָא בְּכָל שְׁבוּעַ הַפְּרָשָׁה שְׁנַיִם
מִקְרָא וְאַחֲרֵי תַּרְגּוֹם *Targum Onkeli*
que ferè reperitur, causa vero hac est, quod nos obligati sumus
ad legendum qualibet hebdomade Parasham bis, semel in ipso textu
semel in Targum nempe Onkeli. *Elius*
manifestè liquet ad traditionem πατρώϊαν
ἡμετέραν, qua decretum fuit, ut hæc paraphrasis legeretur,
alludit, quæ à nobis hæc in Talmude non reperitur. *Quod*
Paraphrasin cum totâ Judæorum Scholæ appellamus, sunt quidam
eruditi viri hoc titulo vix dignabuntur; quia textus

ci er pæne æquali verborum numero
 071 ddaicè exhibetur. *Rigidam versionem*
 nant. Quod sanè laudi ejus non
 On am conducere existimo; quippe digres-
 e in es in translationibus sunt inutiles, ac
 nti genter cavendæ, ac nimium extra or-
 am sacri textus divagari omnino peri-
 per osum esset, quod *Jonathani* ac auctori
 de *regum Hierosolymitani* accidisse infrà vi-
 facimus. Hoc enim beneficium inter cæ-
 l quæ ex hac pressâ ac literali interpretatio-
 , e quâ verbum de verbo ferè redditur,
 El tur, quod ordo accentuum manet inte-
 071 , qui singulis dictionibus nullo cum la-
 71 re accommodari possint. Quod si *On-*
 os quandoque majoris explicationis
 071 sâ paucula verba addiderit, illa conne-
 li nt *Rabbini* per lineam *Maccaph*, ut ii-
 , q in accentus qui in textu sacro sunt, eti-
 071 in Paraphrasi reperiantur: nam pro-
 071 dubio *Judei* eodem modo quo Scriptu-
 071 in sacram legerunt, h. e. juxta normam
 071 accentuum sonorâ vocum pronuntiatione
 phr minuritione (si modò mos iste sit adeò
 071 antiquus ut opinantur *Judei*) hanc
 d n aphrasin suis in Synagogis cantillabant.
 cho neque enim ullam aliam causam apponen-
 ri q accentus præter Musicam seu rationem
 ext ntis divinare possum.

Deinde

Deinde quod ad majorem *Onkelos* paraphraseos commendationem facit, valde cautus est in interpretandis iis locis, quibus aliquid de *Deo Opt. Max.* per modum

(t) More
Neboch
parte 1. cap.
48.

דְּפָרַשׁ אֶת מִלֵּי דֵּי אֱלֹהִים dicitur, quo nomine non se-
laudatur (t) à *Maimonide*. מַה שֶּׁבָּא

עֵינֵינוּ הַשְׁמַע מִיָּחָס לֵאמֹר יתְעַלֶּה
עֵצָא אֹנְקֵלוֹס הַגֵּר נִשְׁמַר מִמֶּנּוּ וּפִירֵשׁ
בְּיָמֵינוּ בְּהִגִּיעַ הַמֵּאמֶר הַהוּא אֵלָיו כְּלוֹמֵר
בְּהִיא הַשְׁנִיחֵהוּ וְאִם הִיא בְּכֹלל הַצַּעֲקָה
עַל פִּלְאָה יִפְרֹשׁ עֵינֵינוּ שְׂרָוִיָּה קִבְּלָה
אֶת קִבְּלָה אִמְנָם מַה שֶּׁבָּא מִן רֵאִיָּה
חָס אֵלָיו יתְעַלֶּה פִירֵשׁ אֹנְקֵלוֹס בֹּרֵךְ
יְשׁוּעָה מִפְּלִאִים לֹא הִתְנַחֵר לִי
חֲתוּ וְדַעְתּוּ וְהוּא כִּי בִּמְקוֹמוֹת יִפְרֹשׁ
אֵת יְיָ וְחֹזֶה יְיָ וּבִמְקוֹמוֹת יִפְרֹשׁ

Hoc est, Eruditissimo *Bartolffio* interprete, Quod si inspicias *Targum Onkeli*, deprehend. s. illum sibi diligentissimè cavisse iis in vocibus, in quibus vox *Audiet de Deo opt. max.* occurrit. Nam si videat accipi in iâ suâ significatione, tum eam reddidit, quod illud perveniat ad eum quod illum apprehenderit: si sumatur pro amore & precatatione, tum dicit quod *Deus* ceperit vel non acceperit. Sic quando

videndi Deo attribuitur, mirabiles ka-
 vadem Onkelos expositiones, quarum men-
 quid ego quidem ubique non assequor. Quan-
 am quidem enim pro Vasar, vidit Dominus,
 a se et Vachasa, & vidit Dominus, alibi pro
 m ponit Ugele & revelatum est co-
 Domino. Sic idem Maimonides,
 אונקל'ס הגר שלם מאד כלשון הע
 והארמי וכבר עם השתדלותו בספר
 הגשמות וכל חומר יתארה הכתוב
 שיביא אל גשמות פרשהו על עפר

Onkelos Profelytus vir perfectissimus in lin-
 Hebraea & Chaldaica diligentiam &
 estriam suam inter cetera quoque in re-
 vendâ corporeitate à Deo gnauiter admo-
 e comprobavit. Omnia enim attributa
 nomina in scripturâ Deo attributa, quæ
 poreitatem inducere videntur, secundum
 um & genuinum illorum sensum exposuit.
 unde sæpissimè expendit verba Scriptu-
 ex paraphrasi Onkeli uti videre est in 2.
 te, cap. 33. Sicuti fecit (x) R. Lipman.

istud facerrimum caput אונקלוס בורך
 Onkelus maximè fugit à cor-
 itate, hoc est, omnino cavet nè Deo
 tribueretur Cætera non vacat transcri-
 e, qui proculdubio cùm ista scriberet,
 ante

(u) 1 parte
 cap. 27.

(x) Sepher-
 Nizzachon
 num. 71.

(y) pag. 1. ante oculos habuit (y) *More nebochim* al a
cap. 22. *monidis*, ubi eadem ferè verba occurrunt te

Dicimus ergo *Onkelum* officio interm
tis optimè defunctum fuisse et si non ne m,
rem, (z) aliquot errores, perpauco
men, in ejus paraphrasi, quæ planè do

(z) Sic de Jonathane Rashi in *Hosea* 7. cap. 4. פ
ם מה שתרגום ואינו יכול לישב בו לשון
המקרא *Jonathan* transfert id quod transfert, h.e. pro l
suo, & non possum ad ejus versionem accommodare verba S
turae.

Idem agnovit Elias Levita in prefatione ad *Meturg*
המתרגמים לא שמרו לפעמים דרך הדקדוק
גמו לשון עבר בלשון העתיד והעתיד בלשון
זוכן הבינוני לפעמים בלשון עבר או עתיד וכן
קור עסבית או כף של בכלם תרגמו על רוב עבר
עמים בלשון עתיד. ולפעמים תרגמו הפסוק
הנאות בלשון תרגום ולא אחר לשון המקרא
וכן *Paraphrasæ Etymologiam Grammaticam non semper*
variant, vertendo præteritum per futurum & e contra, quan
participium præsens per præteritum vel futurum, infinitivum
ב seu כ quandoque per præteritum, quandoque per futurum,
doque interpretati sunt versum juxta elegantiam linguæ Chald
non Hebrææ: sic scribit R. Solomo Jarchius aliquoties in hunc
dum. Onkelos vicumque verba juxta sensum transfert, non
subtiliter expendit Scripturæ idiotismos. Sunt verò aliqua
que non omnino transferuntur, nisi juxta sensum, ut Gen. 32.

de Chaldaicis Paraphrastis. 47

Maladeo perfectum fieri, quin aliquâ ex
re laboret. Sic malè interpretatus est
promissionem primis parentibus fa-
nem, de Messia venturo. Gen. 3. cap. v. 15.

ורבבו אשוי בין ובין אתחא ובין
ובין בנהא היא יהי דכיר לך מה רעב
ליה מלקדמין ואת תהי נטר ליה לסת

amicitiam ponam inter te & mulierem,
inter filium tuum & inter filium ejus, ipse
ordabitur tibi quid fecisti ei à principio,
tu observabis ei in finem, sensu pene
illo: iterum Gen. 4. 23. legitur הרגתי, at
celos è contrario לא קטילית non occidi,

si interrogativè legas, et quid vetat? sal-
expositio erit. (a) Bellarminus pauca-
los libr. 3. cap.

mea, Targum habet solus, sic Isa. 66. 24. Sunt verò aliquot
ba quæ sensu contrario interpretantur, ut Jerem. 17. 7. infir-
ille, Targum, ille fortis. Sic Jerem. 17. 16. non festinavi, Tar-
non moratus sum. Sunt etiam aliquot versus, quos contrario
interpretantur, ut Exod. 33. 3. Num. 2. 41. quandoque tran-
runt juxta proprietatem linguæ Chaldaæ, non Hebrææ: ut Ex-
8. filii Israel egressi sunt manu excelsâ, Targum capite dis-
erto; sic enim Chaldaei loqui solent de re quam homo facit coram
is aliorum sine timore. Sic Gen. 34. pro פני transfertur פחנמא
enim est proprietas hujus linguæ. Hæc Elias eruditè satis:
Veltvicius in Shebile tohu. p. 14. 1. sed verba ejus transcribe-
jam non vacat.

(b) part. c.
66.

los alios errores in *Onkelina* versione e-
merat & exagitat, sed loca ista ab err
bus vindicat *Helvicus*: sed non opus
cùm pro certo habendum est, omnia
rectè exponi, quod etiam agnovit (b) *Mo-
monides*. Quod tamen auctoritati hu
versionis derogare nullatenus debet, o
hominem pulchrum denominare solem
licèt pauci nævi in eo sint conspiciend

DE JONATHANE.

CAP. III.

Jonathan non idem cum Theodotione. Theodotion gente Ponticus. Marcionita, non E-bionita, fit Apostata Judæus, versionem Scripturæ instituit sub Commodio: juxta cujus versionem vetus ecclesia legit vaticinium Danielis. Jonathan discipulus Hillelis. Hillel è stirpe Davidicâ oriundus, Babylone natus, non erat frater Ezechia, ut somniat Abrahamus bar Dior, ministravit Shemaia ac Abtalioni, fuit collega Sammai, unde due sectæ ortum habuerunt. De etymo vñ Hillel. Hillel à Judæis maximè commendatur. Hillel alter, qui post excidium templi Tiberiade vixit, computi elegantissimi auctor. De posteris Hillelis. Hilleli LXXX discipuli, quorum maximus fuit Jonathan, minimus Rabbahuchanan. De modo argumentandi dicto קר ורומר. Uziel filius ben Syra non fuit pater Jonathanis. Jonathan ante excidium urbis mortuus est, sepultus Amuce. Prophetas convertit in linguam Chaldaicam. De numero Prophetarum juxta

E calculum

calculus Iudeorum. Daniel inter Hagiographa recensetur. Jonathan Pentateuchum non convertit. Pentateuchi Paraphrasis variis de causis abjudicatur Jonathan. Multa fabula in Paraphr: Pseudonathanæ à Talmude desumptæ. Apostolus Paulus nomina magorum Ægyptiorum qui Mosi resisterunt, ex hac paraphrasi non desumpsit. Jonathan non convertit Hagiographa. Portenta errorum ibi sentent. Paraphrasis in libros Chronicorum haclenus non edita. Paraphrasis Pseudonathanæ non est eadem cum Hierosolymitanâ. De stylo hujus ac Onkelitane paraphrasium.

Proximo loco prout methodus omnino requirit, de Jonathan filio Uziah nobis dicendum est, ubi (c) illorum error minuendus est, qui ut Onkelum cum Aquilâ, sic Jonathanem cum Theodotione miserè ac imperitè confundunt. In hunc errorem eos induxit significatio eadem triusque

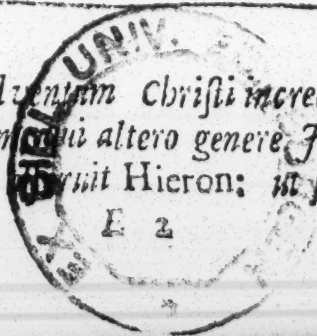
(c) Sic Gerardus Veltvicius Ravesteinensis in Shebille 14.b. לפי דעתי הוּא אֲשֶׁר אָנְחָנוּ אֹמְרִים תְּאֻדוֹתֵינוּ Jonathan juxta sententiam nostram est idem ille quem Theodotionem vocamus.

de Chaldaicis Paraphrastis 51

iusque nominis, quia enim *Theodotion* *racē* significat donum Dei, quod etiam *Symon Jonathanis* (nempe à *ר' & יונתן*, de *Jonathan*, (Deus dedit, vel Dei donum) ad mittit, ideo de identitate horum pronuntiare ausi sunt, at quàm audacter, sè, ac inconsequenter ex hac historiâ *Theodotionis* subsequeturâ liquidò appare-

Theodotion juxta (d) *Epiphanium* ac *A-* (d) *de mens.*
anasium natione *Ponticus* fuit, etsi sunt *p. 173. sect.*
Ephesium fuisse scribunt. *Christianis* 17.
out conjectari licet, parentibus natus,
artibus *Marcionis* hæretici popularis ejus
dictissimus, *στο' τ' θαλερῆς μαρκίων & τῆ ἀ-*
νδρ' ἡ Σιμωνίτῃ, Epiphani. *στο' τ' ἀρεσκῶς*
πρὸς τῆ Ποντικῆς γῆ, (e) Athanas. Hic (e) *ἐν οὐ-*
tàm facilè datur transitus ab Hæresi ad *οὐκ ἐπιτι-*
daismum, suo tristi exemplo posteris in- *μω τ' θείας*
cavit. Sunt aliqui apud (f) *Hieronymum,* *γενῶν.*
ni istum *Ebionitam* fuisse asseruerunt, *tom. 2.*
od tamen neque apud *Athanasium* aut
Epiphanium, aut quemque alium Scripto-
rem

(f) *Theodotion* post adventum Christi incredulus fuit, licet
quidam dicunt *Ebionitam* qui altero genere Judæus est. *Hie.*
præf. in Dan. Hoc non *scribit Hieron: ut scribunt quidam,*
alios asseruisse ait.

rem Ecclesiasticum, prout ipse opinor, occurrat. (g) *Judeus* sine dubio factus fuit phariseus, (h) ob indignationem quandam quam concepit adversus quosdam ejusdem hæreseos sectatores; qui *Hebraicis litteris* non malè instructus, post *Aquilam* ac *Symmachum* vetus instrumentum in lingua *Græcam* interpretari ausus fuit privatum ac in usum proprium, quam translationem publicè edi passus est sub *Commodo* secundo. In hac paraphrasi optimè egit interpretem, si pauca excipias loca, quæ malè interpretatus est (i) ob odium Christianæ religionis, quippe ex utroque Hieronymus commixtum ac mediæ temperatæ genus translationis exprimebat, (l) cum

(k) præf. in *Job.*

(g) Ab Hieronymo epist. 89. ad Augustinum dicitur *Judeus* ac blasphemus: quod non intelligendum est quasi esset phariseus natione, sed religione tantum.

(h) *μνησθὲν τῆς τῆς αἰρέσεως αὐτοῦ. Athanas.*

(i) Aquila, Symmachus ac Theodotio Judaizantes hæretici multa mysteria Salvatoris subdola interpretatione celant. Hieron. præf. in *Job.*

(l) Ταῦτα πάντα τῆς ἐβραϊστικῆς διὰ συναδρόντας ἑρμηνείας. Epiphanius de mens. & ponder. τῆς αἰρέσεως καὶ ἑκαστοῦ τῶν αὐτῶν διὰ τῆς ἑβραϊστικῆς διὰ τοῦτο. Sic Hieronymus in 2. cap. Ecclesiæ. LXX & Theodotio in plurimis concordant.

de Chaldaicis Paraphrastis. 53

XX Interpretibus quamplurimis in locis
 concordans; unde cæteris istis temporibus
 præferebatur, maximè ab Origene, qui
 non solum de (m) Theodotionis opere in
 editione vulgatâ LXX posuit asteriscos,
 Syntens defuisse quæ addita sunt, ac quos-
 quam versus obeliscis prænotavit, superflua
 æque designans, sed etiam in 9° Stro-
 matum volumine asserit se ea quæ sequun-
 tur à 4 cap. in Propheta Danielis, non jux-
 ta LXX interpretes, sed juxta Theodotionis
 editionem differere; generali fortasse tunc
 temporis Ecclesiæ praxi motus, quæ, ut
 Hieronymus suum de eâ admonendum le-
 gitorem voluit, vaticinium Danielis non
 secundum LXX interpretes, sed juxta Theo-
 tionem legit; ac etiam ab Hieronymo,
 in editione Psalmorum se Theodotionem
 emendatione LXX secutū fuisse ait. Hu-
 jus versionis negligentis priorum ætatum,
 nihil extat præter pauca fragmenta, quæ
 tribentur cum Aquilinis in ultimo tomo
 Bibliorum Waltonensium. Ex hisce prædi-
 ctis facile liquet, quàm vana est illorum
 sententia, qui cum Jemathane confundunt,
 cum nihil utrique præter Etymon nominis
 commune est; cum Jemathan diebus Chri-
 sti Salvatoris vixit, ex Judæis parentibus
 natus, ac Prophetas tantum vertit, eosque

(m) V.
 Hieron.
 pref. in
 Dan. ad
 Pamma-
 chium &
 Marcellam
 et pref. in
 Job.

in linguam *Chaldaicam* tum *Judeis* vernaculam, *Theodotion* verò, imperante altero *Commodo*, floruit, & à *Christianis* ortus parentibus, totum V. Instrumentum in linguam *Græcam* convertit. Hâc sententia ergo sic refutatâ, restat ut de *Jonathan* nostro subtiliori ac diligentiori indagare inquiramus.

Jonathan Judeus natus, *Uzielis* filius longè ante templum excidii floruit, circa tempora *Christi Salvatoris*, aliquo saltem tempore præcedente *Onkelum*, fuit discipulus *Hillelis*, qui tunc temporis unâ cum collegâ suo *Sammai*, quem *Iosephus Sarnus* appellat, principatum in *Israele* gessit. *Elias Levita* in sæpe laudatâ præfatione

נדר לנו בגמרא שיונתן היה קודם
נקלום דגור זמן רב כי יונתן היה
תלמידו הלל שהיה כמו מאה שנה
קודם חורבן הבית. *Nobis liquet*

Gemara, *Jonathanem* multo tempore præcessisse *Onkelum*, quia fuit è discipulis *Hillelis* qui vixit centum circiter annis ante excidium templi. Hic locus *Gemara*, quem citat *Elias*, occurrit in (n) *Massecheth Schabbath*

(n) cap. i.

fol. 15. facie *bath Talmudis Babylonici*, ושמעון

i.

לשון ושמעון נדרגו נשאוהו
בני הבית ק'

de Chaldaicis Paraphrastis. 55

לפני הביח ק' שם (o) Hillel & filius ejus,
Simeon, atque ejus filius Gamaliel, atque e-
jus filius Simeon principatum gesserunt cen-
tum annos ante vastationem templi: inde ha-

et (p) R. David Ganzius, הלל פרנס את

ישראל ארבעים שנה ותחלה נשיאיה
עפ"י חז"ל היה מאה שנים קודם וס

החורס Hillel gubernavit Israelitas per
40 annos, ac initium gubernationis ejus se-

cundum Doctores nostros incidebat in annum
centesimum ante tempus excidii. (q) Unde
patet Christum nostrum Salvatorem circa
37 annum principatus Hillelis natum fuisse,
supposito enim Christum 33 annos
vivisse, ac 40 annis ante extremum exci-
dium mortuum fuisse, idem numerus ne-
cessario

(p) Tzem.

David ad

annum 768

millen. 4.

Sicut Za-

cuthius in

Juchaf. fol.

15.1. b.

(o) De filio ac nepotibus Hillelis, v. Eruditissimum Buxtor-
um, optimè differentem in libro de abbreviaturis Hebraicis.
pag. 58.

(q) Hinc constat pessimè falli Abrahamum bar Dior (sic
enim appellandus est, non bar David) Kabbal fol. 53. p. 2. qui
scribit Hillelem fuisse fratrem Ezechiae, nasi Babylone, ortum è
Zerubbabel, sed portentum hoc merito castigavit Cocceius in not.
ad excerpt. Gem. Sanh. p. 127.

cessariò restat. Hic *Hillel* (r) è stirpe
Davidicâ oriundus, (s) *Babylone* natus fu-
 it, unde *Babylonicus* appellatur, דא הלל

(t) Taanith fol. 66. i. Beresith Rabba Par. 98. fol. 110 col. 2. Iuchas p. 5. editionis Constantino. politanae. (u) Pesach. 66. fol. 1. cap. 6. (v) Germ. David. part. 1. p. 342. (y) ex c. Gē. Sanh. cap. 10. p. 298. ut (t) *Zaccharias* *hinc loquitur, Hillel ideo vocatur Babylonicus, quoniam de Babylone fuit; postea legitur in Talmud (u) עליה מבל ascendit è Babylone, Hierosolymam nempe, duobus filiis Betiræ tunc temporis principatum gerentibus. Ubi dicitur Hillelem ministrasse Shemaia ac Abtalioni, uti etiam habetur apud (x) R. Davidem Ganzium. Admodum celebris fuit decidendis litibus ac controversiis, quæ circa ritus ac caeremonias non rarò oriebantur, à quo dissensit collega ejus Shammai, unde duæ quædam familiae ac sectæ extiterunt. Hinc frequentissimè in utroque Talmude occurrit בית הלל domus seu familia Hillel*

(r) Taanith fol. 66. 1. Bereshith Rabba, Parasha xcvi 11. fol. 110. col. 2. Iuchasin 5. fol. 2. a. יהיה מזרע דוד משפטיה. **בן אביטל** fuit è semine Davidis, ex Shephatia filio Abitalis.
(f) Falluntur ii apud Hieronymum, in 8. cap. Isa. qui cum in Judaâ ortum scribunt.

כשתי תורות *Ex quo creverunt discipuli*
 bāmai ac Hillel, qui suis magistris prout de-
 merūt non serviēre, creverunt (z) controver-
 e in Israele, & lex in duas quasi leges di-
 racta est. At decreta Hillelis longè in pri-
 re loco habita fuerunt, nisi in paucissimis (a) Hali
 ce enumerat (a) R. Jeshuah in queis deter. choth O-
 minatio fit secundum Sammai, רב עמרם lam. tract. 5
 גאון פסק בו דברי סדהלכה כבית שמאי 6.1. p.202.
 Amram Gaon dicit in 6 rebus tantum (b)
 cundum familiam Sammai statui: quod Mebo Hag,
 am confirmatur à (b) Rabbi Iudà, filio gemara p.
 sephi, בשר ובה הלכה כבית הלל חוץ 228.
 מששה שאמרו חכמים לא כדברי ור
 ולא כדברי זר וזו שיהלכה כדברי ב
 fidente familiâ Shammai à familiâ Hil-
 lis, constitutio sequitur familiam Hillelis,
 ex rebus exceptis, de quibus aiunt sapientes,
 secundum hujus nec secundum illius
 erba, aliisque tribus ubi constitutio famili-
 Shammai sequitur. Denique auctorita-
 tem

(z) Has duas familias dicit Hieronymus comment. in S. cap.
 Nazareos interpretari duas domos, quæ Christum non rece-
 rint, qui factus sit iis in ruinam & in scandalum; rectè an secus
 non disputo.

tem *Hillelis* maximè commendat locus

(c) *Beracoth Hierosolymitani Talmud*

ut nullo modo à me præteriri possit

(c) fol. 3.
facie 2.

יציאת בת קול לעולם הלכה כדברי

ה" וכל העובר דברי בה" חייב מיתה.

יא יצאת בת קול ואמרו אילו ואילו

ברי אלהים חיים אבל הלכה כדברי

.ל.ל. *Postquam exierat filia vocis*

constitutio semper sit juxta verba domus Hilleliane.

Quisquis violat verba domus Hilleli

lis reus est mortis. Traditio est, quòd exierat

filia vocis ac dixit, Hec sunt verba Dei

ventis, nihilominus traditio est juxta verba

familie Hillel. Nec sanior doctri-

nà tantum collegâ suo Hillel, sed etiam

moribus verecundior ac modestior fuit

quod aniam dedit istius moniti (d) לם

(d)
Sabbath

cap. 2.

אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן

כשמאי, perpetuò sit homo mitis instar Hilleli

(e) Iuchaf.
fo. 5. 1. b.

leli, non iracundus instar Sammai.

Zacuthius, הלל ענו ושמאי קפדן

mitis, Sammai iracundus.

Antequam verò ad cætera progred-

mur, liceat pauca de etymo nominis Hilleli

præfari, in quo indagando Nazarius

(f) in 8. Isa.

apud (f) Hieronymum errasse necesse

de Chaldaicis Pararastphis. 59

asseramus, si veraces haberi velimus,
verba illorum sic se habent. *Sammai* &
Hillel non multo priusquam Dominus na-
eretur, orti sunt in *Iudeâ*, quorum prior
terpretatur dissipator, alter prophanus,
quod per traditiones & *deuteronomis* suas
gis præcepta dissipaverint atque macu-
verint. Putarunt illi non conspectis co-
cibus *Hebraicis*, primam literam nominis
isse ה à radice הלל quod in conjugatio-
e Piel profanare significat, & hinc fundus
terroris. In altero etymo erratum sanè,
ad non adeò fœdè ac turpiter, שם enim
quo illi nomen derivandum censebant,
solare significat. Sed de utroq; nomine v.

(g) *Elench.*
(h) *Exercit.*
(i) *Bux-*
(k) *Ex-*
Scaligerum ac *Isaacum Casau-*
num illustrissimum par Criticorum. Ipse,
 vâ eorum auctoritate, hunc derivandum
 or ab הלל quasi luciferum dicas, illum à
 שם quasi cœlestē: quòd didici à *Bux-*
Hillel officio ac dignitate suâ optimè
 (defunctū fuisse testantur insignes commen-
 ationes, quas in eum conjiciunt *Talmudi-*
 innumeris ferè locis, quorum unum in
 resentī tantū citabo cætera reservatu-
 as, quia jam hoc non præcipuè ago.

פעם אחת היו מסובים בעלייר ביה
גוריה ביריחו ונתנה עליהם בת קול
השמים

(g) *Elench.*
trib.c. 12.

(h) *Exercit.*
ad Baron.

Apparat.
Annal. cap.

2. pag. 56.
(i) *De Ab-*

breviat. pag.
58.

(k) *Ex-*
cerpt. Gem.

Sanh. sect.
13. p. 156.

שמים יש כאן אחד שראוי שתשרה עלי
כונה כמשה רבינו אלא שאין דורו
בא לכך נחננו חכמים את עיניהם בהלל

הזקן *Aliquando discumbentibus in cen-*
culo domus Gorie Hierichunte, filia vocis
cælo data est, Est hic qui dignus est, ut su-
per eo quiesceret Shecinah sicut super M.
magistro nostro, at seculum ejus non dignum
est. Tum conjecerunt Sapientes oculos suos
Hillelem senem: deinde additur, נשמרה

במרו הי חסיד הי עניו תלמידו של עזרא

quum verò moriebatur, de eo dixerunt, ubi
pins, ubi mansuetus discipulus Ezræ? Hil-
lel vixit cxx annos: Zacuthius in Sepha-
Iuchas. fol. 5. i. b. שנה קכ" שנה

בן מ' שנים עלה מבבל וארבעים ענים
מר וארבעים ענים פרנש ישראל

Annos cxx vixit, anno enim quadragesimo
ascenderat à Babylone, xl annis discipulus
fuit, & xl annis gubernavit Israel. Sepul-
tus fuit unà cum collegâ Sammai ad occa-
sum vici Meron, ut testatur R. Uri p. 55.
Omnino lector monendus est, ne hunc
Hillelem cum alio ejusdem nominis con-
fundat, qui longè post excidium templi
Tyberide vixit, circa annum Christi 340.

de Chaldaicis Paraphrastis. 61

fuit *R. Jehuda* qui *Misnaioth* colle-
 git, ac patri successit in principatu. Ille ele-
 antissimum (l) computum interpolatâ
 emendatâ *R Ade* Enneadecaeteride,
 ientis Mathematicis optimè instructus,
 cogitavit, de quo consulendi sunt viri
 (m) *Jos. Scaliger*, (n) *Dio-*
scus Petavius, ac (o) *Samuel Petrus*, præ-
 gnantim verò *Maimonides*, ac *R. Josephus*
 Caro. Sub hoc *Hillele* promotiones quæ
 actenus in *Academiis Judaicis* durave-
 ant, cessavisse scribit (p) *R. Gedalias*.
 הוא היה אביו של רבי הלל הנשיא שהיה
 נמסך בארץ ישראל וסוף הנמככים
 כנראה במסכת ער *Ipsè* (loquitur de
Jehuda) fuit (q) pater *Rabbi Hillelis* prin-
 cipis, qui fuit promotus ad *Rabbinatum* in
 terra *Israeliticâ*, & finis promotorum sicut
 paret in tractatu *Talmudico* de *Idolola-*
triâ. Hic *Hillel* fuit nepos senioris *Hillel*,
 nem adeò reveriti sunt antiqui *Judei*, ut
 principatum in captivitate suâ non nisi ad
 fuis nepotes quasi jure quodam hæredi-
 tario

(m) Canon
isagogic.

(n) de
doctr. temp.

(o) Petit.
eclog. Chro.

nol. l. 1. cap.
17. p. 88.

(p) Shal-
shel. hak.

fol. 34.

(q) v. Tze-
mach. Da-

vid fol. 47.

ר' הלל הנשיא (l) *R. Abrahamus Zacuth*. *Iuch. is. fol. 90.*
 תקן העיבור לכל ישראל קודם שתחבט
 הסמיכה עד ימי משיח

tario pertinere existimârunt, unde de
exponunt *Jacobinum* vaticinium, ne alios
concedere cogerentur illud in *Christo*
pletum iri.

(r) *Gen.*

Sanh. cap. 1.

edit. Cocc.

p. 126. sect.

1.

ראשי גדויות שבבבל שרודין את
אל בשבט ומהוקק מבין רגליו אלו
בניו של הלל שמלמדים תורה ברבים

*Traditio, non recedat sceptrum à Judâ,
sunt Achmalotarchæ Babylonici qui reg
Israelem, & Legislatores è medio pedum
hi sunt posteriores Hillelis qui docent legem
blicè. Hunc Hillelem (a) octoginta di
pulos, omnes fanè pietate ac eruditio
celeb*

(a) *At in Sepher Cozri parte 3. sect. LXV. fol. 187a. Hil
lel dicitur habuisse quamplurima millia discipulorum, è quibus LX
excelluere. Verba quia nonnihil variant à Talmudicis hic appon*

הם לו כמה אלפי תלמידים וכמבחרים מהם
דר שמונים תלמידים היו לו להרר הזקן
שים מהם ראויים שתשרה השכינה עליהם
לשים מהם ראויים לעבד השנים ועשרים
בינונים *Fuere quamplurima discipulorum millia Hil
Seniori; de eorum selectissimis aiunt, LXXX discipulos ha
it Hillel, è quibus triginta erunt digni super quos quiesce
divina praesentia, triginta erant digni qui annum inter calan
& viginti medice conditionis,*

de Chaldaicis Paraphrastis. 63

de lebres habuisse scribunt *Judaei*, inter
alios longè supereminebat noster *Jonathan*,
omnium verò infimus *Rabban Juchanan*
Zaccai, qui tamen fuit admodum ce-

bris, (b) ut ex hoc loco *Talmudico*
cantatissimo patebit. חנו רבנן שמונים

תלמידים היו לו להלל הזקן של
מהן ראון שרשרה עליהן שכינה

כמשרה רבינו עה"י וששים מהן רא
שתעמור להם חמה כיהושוע בן

עשרים בינוניים גדול שבכולם יונ
בן עזיאל קטון שבכולן רבן יוחנן בן זס

אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי של
הניח מקרא ומשנה גמרא הלכו

ואגדו דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים
קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות

וגמטריאות שיחת מאלכי השם
ושיחת שרים ושיחת דקלים ומשלוח

שועלים דבר גדול ודבר קטון דבר גדול
מעשרה מרכבה דבר קטון הויה רא

ורבא לקיים מה שנאמר להנחיל אות
יש ואוצרותיהם אמלא וכי מא

שקטון שבכולן כן גדול שבכולן על אחת
במרה ובמרה *Tradunt Rabbini nostri*

octogin.

(b) *Baba*
Bathra cap.
8.p.134. I.
Eadem ver.
ba occur-
unt in Suc.
ca fol.28.

octoginta discipuli fuerunt Hilleli Seni, quibus triginta erant digni, super quos quæsceret divina præsentia, ut super Mose præceptore nostro, triginta digni ut illorum causa subsisteret Sol, ut Iehosua filii Nun, ginti intermedii, maximus omnium fuit Nathan Uzielides, minimus omnium fuit Iochanan filius Zaccai. Dixerunt de illo Rabban Iochanan Zaccaide, quod non requirit studium textus sacri, & Misnæ, & maræ, traditionum, enarrationum mysticorum, subtilitatum legis ac scribarum, leuaculorum ac gravium decisionum à pari h.e. argumentationum istiusmodi, revolutionum, & matriæ, proverbiorum fullenum, adagiorum de vulpibus, colloqui cum angelis bonis ac demonibus, meditationis de dactylis, magnæ ac parvæ, rei magnæ ut operis quædrige, rei parvæ, ut existentie Abhai Rabba, ut confirmaret id quod dictum est (b) Prov. 8. (b) efficiendo ut possideant amantes mei substantiam, & thesauros eorum impleam. Quia ergo ille qui minimus fuit inter omnes ac magnus erat, quantus ergo erit qui maximus omnium fuit? Hucusque Talmud. N

negare

(a) Laudes Iochanan ben Zacchai fufius persequitur Iehuda Levita in libro Cotri part. 3. cap. LXV. pag. 189.

de Chaldaicis Paraphrastis 65

egarem quamplurima hic de R. *7uchanan*
 per bolicè dici, quæ tamen famam ac ho-
 rem *Jonathæ* obliquè sed valdè adau-
 ent, talis enim argumentandi modus, ad
 obandum id quod intenditur, efficacissi-
 us à magistris *Logicæ* merito censetur. (c)

Hebræi Philosophi appellant *חומר וזמן* *V. Haili-*
 primus est è (c) 13 *מדות* modis qui- *choth Olam*
 lex explicatur, quorum auctorem fa- *p. 116. 122*
 unt R. *Ismaelem*. *Schickardi*
bechin bap-

Quis verò ac qualis erat *Uziel* pater *per. Philipp.*
 nostri *Jonathanis* nondum compertum ha- *Aquinatem*
 o. *Uziel* quidam memoratur, *Syræ* *in peculiari*
 us, sed illum non fuisse nostri paren- *libello, &*
 m, distantia temporis quæ intercessit *Josephi de*
 is superque demonstrat, floruit enim *Voisin ob-*
 in *Sira* ccc plus minus annis ante exci- *serv. in pu-*
 am ultimum, unde non est credibile il- *gionem fidei*
 am avum fuisse nostri *Jonathanis*, nisi il- *p. 53.*

m ac *Uzielem* supra modum longævus
 esse concederemus. Neque enim ad hoc
 probandum opus est falsâ hypothesi

am substernunt (d) viri aliquot eruditi, (d) *Ribér.*
 mpe *Jonathanem* longè post excidium *in Obad.*
 isse, ac Sancto *Hieronymo* recentiore *num. 110.*
 isse: quod miror eos tam confidenter & *p. 342.*

apidè asseruisse contra fidem omnium hi-
 oriarum ac evidentem ipsius rei demon-
 ationem quam vanam ac falsam fuisse

F

probare

probare debuissent, antequam vanitatem ac fallitatis arguissent. Argumenta vanitatis ac putida sunt ac quæ sublesto nituntur fundamento, quibus hoc sibi persuadere credulè nimis passi sunt, ut statim videbimus. Eodem jure *Simeonem* Iustum, qui *Christum* infantulum suscepit in brachiis & *Kabban Gamaliele* *Sancti Pauli* præceptorem, nostri Paraphrastæ condiscipulos, post excidium templi Sancti, nimirum *Hieronimi* sæculo floruisse dixerint, æquum enim verum fuisset. Quot annos vixit *nathan* nobis hætenus non constat, nec loco ubi fatis concessit aliquid certè scimus: de loco sepulturæ nos informat (a) *Urib n Simeon* in genealogia Patriarcharum ac sanctorum hominum sepulcrorum intra quam extra *Canaan*, quem sub nominibus cipporum Hebraicorum nuper edidit *Hottingerus*. *וְקוֹרָה שֶׁם קָבֹר יוֹנָתָן בֶּן נֹחָם לְכָבֶד לְיוֹאֵל בְּתַתְּתִים הַהָר הָרֹמִי לְכָבֶד לְיוֹאֵל אֲבִן גִּדְלוֹהַּ וְאֵילָן גִּדְלוֹ בֹּטֵם* *Amuca*, ibi sepultus est *Jonathas* filius *Vasili* ad pedem montis *Astrum* versus, præcul à vico, supra eum lapis magnus cippo & arbore magnâ nempe quercu: forma sepulchri exhibetur. v. not. *Vor* in *Tzemach: David*. p. 281.

(a) p. 51.

de Chaldaicis Paraphrastis. 67

Hic Jonathan Uzielides, Hillelis Senioris
discipulus, longè ante excidium templi circa
tempora Christi florens, Prophetas prio-
res & posteriores (נביאים ראשונים) sic enim Hebraei loquuntur)
linguam Chaldaicam à populo Judaico
vulgatissimis sermonibus usurpatam
conuertit, excepto Daniele, cujus vaticinii
maxima pars olim ab ipso Chaldaicè scri-
pta fuit. Sic legitur in Talmud. תרגום של

Megilla c.
1. fol. 3. 1.

תורה אונקלוס הגר אמרו תרגום
נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו ונזרעו
ארץ ישראל ארבע מאות פרסה יצאו
בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סת
לבני אדם עמר יונתן בן עוזיאל ע
דגליו ואמר אני הוא שגיליתי סת
לבני אדם גלוי וידוע לפניך שלא לכב
עשיתי ולא לכבוד אבא אלא לכבוד
עשיתי שלא ידברו מהלוקק בישראל

argum legis Onkelos profelytus fecit, Tar-
getum prophetarum Jonathan Uzielis filius
fuit, & commota fuit terra Israelitica
quatuor milia parasangarum. Tum exi-
it vox è caelo, Quis ille est qui secreta mea
revelavit filiis hominum? Statim Jonathan
Uzielides astitit, ac dixit, Ego sum ille qui

revelavi arcana tua filiis hominum. *Ma*
festum est ac notum coram te, me non hoc
cisse in laudem propriam, seu honorem
rentis, sed in honorem tuum, ne controvers
multiplicarentur in Israele. Sic semper
perbolicè loqui amant *Iudai*, de myste
quæ illum revelasse de cœlo proclam
filia vocis, ut statim videbimus. Eod
modo *Elias Levita* in prologo ad *Meth*
geman: ראוה זר, ינתן בן עזיאל

גם להם שמונה נביאים ואונקלום
תרגם להם התורה *Cum hoc vid*
Jonathan filius Vzielis, usum nempe li
Sancta defuisse, interpretatus est illis
Prophetas, h.e. omnes *Prophetas*, hoc en
modo numerant prophetas, priores ne
pe quatuor, qui nominibus prop
appellantur, seu titulis librorum, *Ies*

(a) *V. Epi-*
stolam

Drusii 73.

N. Gilbino

in qua sit.

per epist.

(b) *Baba*

bathra sol.

13. f. 2.

(c) *Mevilla*

Talmudis

Hierosol.

cap.

Indicum, Samuelis, ac Regum, iubin
ligendi sunt; posteriores totidem, qui
Iesaias, Ieremias, Ezechiel, & duode
minores, seu *doctores*, hi (a) en
unum tantum librum apud *Iudeos* com
tuunt. Hic numerus *Prophetarum* octo
rius è (b) *Talmude* elicitor, *שמונה*
נביאים מדרגים נאחר, fuerunt
octo *Prophetae* compacti simul. Liber (c)
ielis etsi insignia de *Christo* venturo
quod

de Chaldaicis Paraphrastis 69

quoddam annorum spatium vaticinia di- cap. 3. fol.
cidè continet, à Indæis inter Hagiogra- LXXIII.
pha col. 3. baba
bathra cap.
1. fol. XV.
Sanhedr. f.

CLV. 1. Sic etiã Masorethæ quos sequitur Elias Levita in 3ª pre-
dicatione Masoreth hammasoreth, Rambam in More Nebochim p. 2.
XLII. qui de diversis Prophetiæ gradibus ibi differens, addit
לוה הסכימה האומה לכדר ספר דניאל מכלל
הכתובים ולא מן הנביאים Idco gens uno con-

su collocat Danielelem inter Hagiographa, non Prophetas. Sic
Antiochi in præfat. commentariorum in Psalmos, & Iachiades. Sed
hoc ridiculè & perversè hoc ab illis factum est, facile apparebit.
Ibi per celebrem Epocham LXX hebdomadum, certum ac de-
terminatum tempus abolitionis Politicæ Judaicæ, ac seculum Messia na-
turi clariùs ac dilucidius quàm quisquam abus prophetarum, præ-
figificavit Daniel. Quod etiam agnovit Iosephus Antiquitat: Ju-
dæicæ l. 10. cap. 12. & τὰ μέλλοντα μόνον περιέγραψεν διὰ τὸ
ὅτι οἱ ἄλλοι περιέγραψαν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς ὅν τῶν
βιβλίων. Ideo hoc solo nomine Porphyrius acerrimus Christia-
næ religionis hostis contendebat, ut monet Hieronymus procm. in
Danielem, hunc librum scriptum fuisse à quodam, qui tempori-
bus Antiochi Epiphanis fuerit in Judæâ. Sed hinc mendacissimo
argumento optimè responderunt Eusebius Cæsariensis & Apollina-
rius & ante utrumque Methodius. Titulo Prophetæ insignitus est
Daniele à Christo, oraculo veritatis, Math. 24 v. 15. Accedit huc,
quod omnes Prophetiæ gradus, qui à Maimonide in More Nebo-
chim 2. p. cap. 41. & 45. et in ספר חוריה cap. 7. requiruntur, in
Daniele exactè complentur, ut rectè probat vir Cl. Constantinus
Empereur notis in Iachiadem p. 4. & 5. Quod incogitanter ag-
noscunt ipsi Judæi, Megilla cap. 3. ברוך בן נריהו שריריה

pha refertur. An rectè aut secus alibi à nobis fusiùs disputabitur.

Nullos alios libros Sacrae Scripturae praeter Propheticos, *Jonathanem* convertisse linguam *Chaldaicam*, asserimus, etsi qui totum vetus Instrumentum interpretatum fuisse contendunt. Sic (d) *Galatim*

(d) de ar-
canis Ca.
thol. religi.
on. i. lib. c.

(e) *Gesnerus*, cum plurimis aliis: sed illorum sententia à nobis per partes avelleda est.

3.
(e) In bi-
blioth.

Primò ergo, dicimus illum Pentateuchum nullatenus convertisse, vel saltem illum *Targum* quod sub ejus nomine hodie extat, omnino ejus non esse, nam si tantum vir tantæ auctoritatis, ut suprà audivimus, apud *Indeos* versionem Pentateuchi adnavisse

מחזירה וירמיה בן חלקיה ודניאל איש
זמורות ומדכי כלשן וחגי וזכריה ומלאכי
Baruch filius Ner-
Seria filius Machasia, Jeremiah filius Chelkia, Daniel vir
fideriorum, Mardocheus, Balsan, Zacharias, Haggæus,
Malachias vaticinati sunt anno secundo Darii. Sequitur ergo
à *Judeis* pessimè factum fuisse, qui uti loquitur Theodoretus
œm. in Daniele inter fragmenta Græcorum in Proph
edita à Davide Haschelio, εἰς τοσαύτην ἀναχρησίαν ἤλασ
ως καὶ τὸ χρῆσθαι τῶν περὶ τὸν Δανιὴλ ἀποστολῶν
καὶ αὐτῶν αὐτὸν τὸν ἀποστολικὴν ἀποστολῶν.

de Chaldaicis Paraphrastis 71

avisset, vix ausus fuisset *Onkelos* profely-
us eodem ferè tempore idem opus in se
pcepisse; hoc enim esset actum egisse, ac
versionem *Ionathanis* culpae quod neutri-
quam existimandum est. Quare quæstio
Elia Levita nobis prorsus insipida videtur
למה תהחיל ינחנן לתרגום נביאים
ולא תרגום אהרן התורה החלה

quare incepit *Jonathan* interpretari prophe-
as primo loco, omittâ lege. (f) Neque enim ad
hos hujusce rei rationem divinare, seu
quod idem est, fingere uilo modo pertinet.
Quid si dicamus *Onkelum* in hoc opere il-
lum anticipâsse? conjectura sanè videbitur
nova, quæ tamen non ita facile refutanda
est. Sat scio maximam partem *Rabbinorum*
nobis dissentire, qui etiam hodie extare
scribunt. Quod nuipiam occurrit, quan-
tum ego scio, in utroque *Talmude*. Locus
antè citatus *Targum Prophetarum* ei tan-
tummodò ascribit, legis verò *Onkelo*, dire-
ctâ oppositione, quasi nihil tunc temporis
de *Ionathaneo Targum* in *Pentateuchum* in-
auditum

(f) Drusius ad difficil. loc. Numer. cap. 13 2. putat errorem
hic ortum suum habuisse ex malè intellectâ abbreviaturâ, ut תי
signat tam *Targum Jonathæ* quàm Hierosolymitanum.

(g) *Sac. f.* ditum fuisset. Fateor quidem (g) ibi ha
 28. f. 1. c. 2. verba occurrere, מרה אליו על יונתן בן

יוניאל בשערה שיושב ועוסק בתורה
 עוף שפורה עליו מיד נשרף

*Aiunt de Ionathane Vzielide, quod cum sed
 ret & operam daret exponende legi, quae
 bet avicula quae super ipsum transvolavit
 momento combusta erat. Vbi glossa R. Sol
 monis Iarchii, רבירים שמחום כנהנתם*

סיני שנתנה תורה באש ובענין זה מצנו
 מדרש בעובדא דר' אליעזר ורבי
 הושע שהיו מסובים בסעודה וליהטה

האש סביבם *Verba percusserunt eas juxta
 traditionem in monte Sinai, nam lex igni
 data fuit. Simile reperimus in mystico com
 mentario de R. Eliezare ac R. Iehosua, qui
 illos in coena discumbentes flamma ignis cin
 cum cinxit. Hic locus Talmudicus non ita
 intelligendus est, ac si legem Chaldaicè in
 terpretatus fuisset Ionathan: talem enim
 sensum nullatenus feret vulgatissima phra
 sis עוף שפורה, quâ exprimi solet leg
 divinae studiosus: juxta monitum Rabb
 Meir in Pirke aboth cap. 4. Sect. 10*

ממעט בעסק ועסק בתורה
Diminue occupationes tuas, h. e. mundanas

de Chaldaicis Paraphrastis. 73

occupatus esto in lege. Simile monitum
 Iehudæ occurrit Sanhedrin cap. 11. pag.
 edit. Cocc. אמר ר' יהודה אמר רב
 לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות
 אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשם
 בא לשם *Dixit R. Iehuda, semper homo va-*
studio legis ac præcepti, etsi non ejus cau-
ex eo quod legis studio vacet in præsentia
propter eam, tandem tamen propter seipsam
at. Lapsus est ergo Clarissimus Buxtorf-
qui hunc locum ita intellexit ac si Iona-
in legem Chaldaicè transtulisset. Hoc
so sic vindicato, minus nos movent testi-
monia Rabbiorum, ac aliquot Christiano-
scriptorum qui superiori sæculo vixe-
ant. Azarias in Imre binah cap. 9. גם
לענין זה תרע הביבי הקורה כי יונתן ב
אשר תרגמו על נביאים התפרסם
לנו עד מוכיח שאף הוא תרגם את התורה
Iam quod ad hanc rem spectat, amice
actor, scias quod idem Jonathan qui inter-
pretatus est prophetas, interpretatus est eti-
legem totam. Quod confirmatum est
testimonio R. Menahem Rakanatensis, qui
ea paraphrasi citabat plurimos versus:
Elias Levita לפי מרה שכתב המקבר

De abbrev.
 p. 126.

מנחם מראקנטי זל"ה בפרשת

מצורע תרגום גס בן התורה *juxta id quod*

scribit artis Cabbalisticæ peritus R. Menachem de Rakanat, beatæ memoriæ, in sectione ע

vertit legem Levitic. cap. 14. At benè
dem loco subjungit Elias, כן יש

ומה הרבה איך אכר בזמן קצר הזה

ולא נשארת ממנו העתקה *At si*

*esset, magnopere mirari subit, quomodo
rire potuerit in tantillo spatio, & quòd n*

*la ejus versio superesset. Nec valet quod
zarias testatur se vidisse Targum*

בשוריו שהיה תרגום בן עזיאל

cujus sine hæc verba scribebantur, Targum

Jonathæ Vzielidis: non enim de hoc quod

*ritur, nempe an Targum extet quod ejus
nomen in titulo fert, sed an sit ejus nec*

(a) Præs. Sic (a) Marcus Marinus Brixianus se
in Diction. disse ait *Targum Jonathanis in Pentateuchum Venetiis*, quod sic incepit

אורלי

quæ sanè est vox Arabica, ita tamen

cepit quoddam *Targum Hierosolymitanum*, et si (b) Doctissimus Buxtorfius

(b) in Lexico Chaldaico & Syriaco in
tata præpositione legit ב.א.ר.ל. Nos su-

posititium ac spurium hunc foetum, ac

mine *Jonathanæo* prorsus insigniri in-

אורל.

de Chaldaicis Paraphrastis. 75

um judicamus, hisce rationibus præci-
e moti.

Ob diversitatem styli, qui reperitur in
Targum Pentateuchi, ab eo qui occurrit in
Prophetarum Targum, omnino diversi. Iste
m ob puritatem Sermonis magis accedit
Chaldaica Danielis, & congruit tempo-
us quibus *Jonathanem* floruisse diximus,
inde pressus est, ac suâ concisâ brevitate
tam perspicuus, hic verò horridus est, ac
riâ vocabulorum ex qualibet ferè lin-
â farragine confusus, longis sententia-
m periodis ubique scatens ac diffusus, ut
divis patet qui utrumque perlegit.

2 Ob aniles (a) fabulas ac ridiculas enar-
ationes quæ in eo ubique occurrunt, quas
Targum Prophetarum genuino nostri
Jonathanis foetu nullibi aut vix invenias.

nam quod sentio, salvo meliori judicio,
oc *Targum* confectum fuisse post editum
Talmud, non solum quia ibi memorantur
sex ordines *Misnæ*, quos *R. Iehuda* con-

stituit, **שֵׁית יִרְעִין לַחֹד כְּלָקָל שֵׁית סֵדֶר**

מִתְנִיחַ

(b) V. Buxt.
de abbrev.
p. 106.

Recens: op:
Talmudici
p. 232.

Schick. be.
chin happer
p. 30.

(a) Et si hæc paraphrasis Talmudistarum nugis conspergatur,
tamen prorsus indigna est quæ sacris codicibus inseratur, uti
gide nimis censebat Franciscus Ximenius, qui ideo in suâ editio-
Complutensi omisit.

מהניחא *Exod. 26. 9. Sex aulae seorsim*
juxta sex ordines Misnae: led quia om
 illæ fabulæ à *Talmude* desumuntur, ut n
 operosum esset ostendere, si esset ta
 Paucula loca adnotasse sufficiet. Deus
 Gen. 2. 8. dicitur creasse hortum in *E*
 & quidem *וְהָאֵדֶן מִן הָאֲרָצָה* ab oriente, ubi *T*
gum Ionathanis hæc habet, *וְהָאֵדֶן מִן הָאֲרָצָה*
 במרא ריי אלהים ג'נוניחא מערן
 לצדקיא קדם בריית עולם *Et pla*
tatus est verbo Domini Dei hortus Eden
justis ante creationem mundi. Sic Gen. II
 cap. v. 24. *וְהָאֵדֶן מִן הָאֲרָצָה*
 יתאורייתא אתקין ג'נתא רערן
 לצדקיא *Antequam creabatur mundus, cre*
avit legem, & preparavit hortum Eden
justis. Statim additur *וְהָאֵדֶן מִן הָאֲרָצָה*
 לרשיעיא *preparavit gehennam improbi*
 Quæ occurrunt in (c) tractatu *Nedarim*

(c) cap. 4.
 apud

בתי
 ישראל

p. 20. l. col.

3.

בעה רברים נבראו קודם שנברא
 עולם ואלו הן תורה ותשובה וגן עדן בתי
 וכהם הכבוד ובית המקדש ושמו
 של מש ח *Septē res create erant ante mun*
dum conditum, nempe lex, pœnitentia, hortus
Edenis, gehenna, thronus gloria, domus San

Elmar

de Chaldaicis Paraphrastis. 77

uarii, nomen *Messia*. Jam scias unde eadem
buerunt *R. Eli. zer* in 3. capitulo, ac (d) in 93.
tor *Midrash T. hillim*. Sic ferventes aquæ *Psalms. 1.*
e coelo descendisse tempore Diluvii ha-
et *Targum Pseudo-Ionathans*, Gen 7. 10.

מִי רְטוּבָעָנָא הוּוּ נַחְתִּין רְתִיחִין מִן שָׁמַיָּא

que diluvii descendebant ferventes de celo:

וְיִוֹץ, רְתִיחִין non rectè redditur bullien- (e) cap. 11.
Quod exhaustit ex (e) *Massecheth San-* fol. 108. 2:

אמר רב חסדא ברותחין קלקלו

בעבירה וברותחין נידונו כתיב הכא

וישבו המים וכתיב התם וחרמת המים

שכב *Ait Rab Chasda, ferventibus aquis*

ccarunt, id. que ferventibus puniuntur,

riptum enim est hic, ac sedata sunt aquæ, ibi,

rover regis sedatus est. Totus contextus hæc

telligit debere de sæculo diluvii, ut lo-

untur, indicat. Sic Deus dicitur creasse

ominem cum 248 membris, ac 365 ner-

s, Gen. 1. 27. וברא ית אדם

בריוקניה בצלמא יי ברא יתיה במא

וארכעין ותמני איברי בחלת מאה

ושייתין וחמשה גיה *Creavit Deus homi-*

in imagine suâ, juxta similitudinem Dei

creavit illum cum CCXLVIII membris &

(f) cap. 3.
fol. 23. 2.

CCCLXV nervis. Idem occurrit in

Makkoth, מצורח נאמרו לו למשה

בני עסה" לאוין כמנין ימות החמה

613 רמח" כנגד איבריו של אדם

cepta dicta fuerunt Mosi in Sinai, 365

tiva juxta numerum dierum anni Solis

248 *affirmativa juxta numerum mensium*

humani hominis. Sed de hac anatome *Judaica*

alibi tortasse à nobis copiose dicetur. *I*

rum clamorem *Sodomæ* 18 Gen. v. 20.

fert *Pseudo-Ienathan* ad oppressionem pa-

perum; decreverunt enim quod quis-

frustum panis dederit inopi, combure-

ndus esset. Sed ipsa *Chaldaica* habet

לית סדום ועמורה דאניסין מככניס

דין רכל דיהיב פתה לעניא יקר בנורא

Clamor Sodomæ & Gomorrhæ, quæ

inferunt pauperibus, & decernunt quod qui-

quis frustum dederit inopi, combure-

ndus. Eadem fabula iisdem pene ver-

extat in (g) *Talmude Babylonico*, tracte

(g) Ex.
script. Gem.

Sanh. cap.

11. p. 422.

Sanhedrim, הוה מתרמי להו עניא יהבו

הכל חר וחר דינרא וכתב שמייה עליה

פתא לא הו ממטי ליהבי הורה מיה

אחי כל חד וחד שביל ידיה הוה ה
 רביתא דהוה קא מפקת דפתא לעני
 בחצבא אגלאי מילתא שפיה דובש
 ואוקמורה איגר שורא אתא דכות
 ואכלוה דכתיב ויאמר יי ועקרת סרו
 ועמורה כירבנ *Si quis pauper ad illos*
isset, singuli denarium, in quo nomen in-
bebatur, dabant, nemo autem panem seu
frustum panis dedit, eo mortuo, singuli quod
esset, recepere. Puella quaedam frustum
panis pauperi in urceo positum tradidit, quo
omnes unxerunt, ac in tecto muri
construxerunt, quam apes consumpserunt. Hinc
clamatur, & dixit dominus, clamor Sodo-
& Gomorrhæ quia magnus est. Denique
plura exempla in præsens congeram,
quod habet Targum de LXX Angelis, de
LXX linguis & populis, Gen. 11. v. 7. & Gen.
11. v. 3. totum id desumitur ex (h) Misna.
Gemara Hierosolymitana Sota, ubi fingunt
 legem

(a) cap. 7. fol. XXI. col. 4. halacha 5. Shekalim cap. 5. halacha.
 Misna. Megilla cap. 1. fol. LXXI. col. 2. hal. 2. Sanhedrin
 cap. Babyl. fol. XVII. facie 1. Sota cap. 7 fol. XXXIII. I. Sic
 Targum Geaef. XI. cap. v. 7. et 8. et XXVIII cap. v. 3. Deuteron. cap.
 VII. v. 8. et cap. XXXII. v. 8. Sic Targum Cant. 1. cap. v. 2. et

legem totidem linguis scribi fingunt. his exemplis, quibus quamplurima alia possint, satis patet hoc *Targum* utro *Talmude* esse recentius, ideoque falsum scribi *Ionathani*, quem supra probavi longè ante excidium Templi vixisse.

3. Ob inscitiam linguæ sanctæ, quam *Jonathan* calluisse nemo negare audeat scitentem. Hinc illa ridicula vocis *Hebræorum* cum *Græca* confusio, Gen. cap. v. 8.

4. Ob res ibi memoratas, quæ tantis annis post *Ionathæ* mortem accidisse tam certum est quam quod certissimum quod argumentum omnium fortissimum esse pronuntiamus. Nam præter 6 ordines *Misnae* de quibus supra, ibi expressa mentio occurrit urbis *Constantinopoliticos*. 24. cap. v. 19. 8. 24. שליט מדביר. רמי ויביר וישעי שזכותא דמשתייר שטינטיני קרתא חייבתא ויצדי וזכ כרכא מרודא וקיסרון תמיק קרוי עממיא Et surget dominator è domo

IV. cap. v. 10. *Esth.* 2. cap. v. 22. Inde habent commentatores in *Deuter.* XXXII. v. 8. *Seder Olam Rabba* cap. XI. *Cospi* 1. *sest.* XLIII. fol. 23. *R. Menahem* in *Gen.* XLVI. cap. v. 2. *Rabbinos* recentioris ævi non nominem. Sed de hoc numero rum fusissimè alibi.

de Chaldaicis Paraphrastis. 81

at. b. & perdet ac consumet reliquias que su-
a sunt de Constantinopoli, urbe ~~non~~, ac
ro stabit & destruet arcem rebellem, & Casa-
allam fortem, urbes populorum. At civitas
vixit nomine fundatoris Constantini scilicet
insignita, non extruebatur nisi CCC annis
quod amplius post tempora Jonathanis, quod
entis arguit illum non fuisse auctorem. De-
Hoc nomen Tiberiadis occurrit Deuter.
en. ap. 33. v. 23 de Naphthali loquens, וְיָמֵינוּ

וְיָמֵינוּ mare Tiberiadis possidebit.
et non est probabile juxta aliquos, Jona-
thanem nostrum usque ad tempora Tiberii
operatoris vixisse, cujus nomine Herodes
urbem à se conditam appellavit Tiberia-
dem, uti scribit (i) Josephus. Sic mentio fa-
cta est Lombardia Numer. cap. xxiv. v. 24.

peccati

(i) Antiq.
Judaic. lib.
18. cap. 3.

וְיָמֵינוּ יְצַרְחָן בְּמִנֵּי זֵינָה וְיָפֶקֶת
בְּאֶכְלוּסִין סְנָאִין מִן לְמִבְרֵי
am instrumentis bellicis, & exhibunt cum
exercitibus multis ex Lambaria. Sed legen-
tium Lombardia optimè docet doctissimus (i)
Bochartus. Lombardia autē est nomen con-
tractum pro Longobardia, quæ ita appella-
tur à Longobardis, qui circa annum Christi
60 in Italia rerum potiti sunt. Iam nemo
vertendat, ut hujusce argumentationis vi-

(k) Geogr.
sacr. 1 part.
3. lib. cap. 5.

(1) de Chal.
paraph. cap.
2. p. 10.

res effugiat, *Jonathanem* spiritu propheti
hæc omnia prædixisse, etsi tunc tempo
non ita essent. Hoc enim trivolè ac gra
dictum est, ac fundamento omnino def
tutum. (1) *Helvici* huc recurrere v
ausus fuit, sed mirum in modum tergive
satur, ut hanc paraphrasin *Jonathanis* vi
dicaret, hæc loca à *Judeis* interpolari
gens, pro varietate circumstantiarum,
temporum ratione quo fiant accommod
tiora. Quod sanè effugium est nullo
do admittendum, cùm *Judei* auctoritate
Jonathanis adeò reveriti sunt, ut ejus ve
ba emendare crimen haud piandum ce
feretur. At supposito hoc, quod tamen
est concedendum, quis unquam memi
hujus paraphraseos *Jonathanæ*? de antiqu
Judeis intelligi velim. Nam etsi *Judei* Ch
istianis usum sacri codicis ac paraphras
Chaldaicarum ob purū putum odium
stræ religionis inviderunt, ac ne arca
Judaice religionis mysteria nobis patef
rent, omnibus modis conati sunt, non
men credibile est, quin sibi ipsis mutu
communicaverint quicquid ad intelligen
dam sacram scripturam proprius spectaba
Ostendat mihi aliquis clarum è *Talmu*
petitum testimonium, ac manus dabo. Mi
ror sanè hoc *Targum*, si tum extitisset

omn

de Chaldaicis Paraphrastis. 83

Iohannes Talmudicos latere potuisse. Facile
 video quid obijciunt ac objecturi
 sunt (m) viri docti contra nostram sen-
 tentiam, Apostolum Paulum nomina Ma- (m) Vid.
 vorum Jannis & Jambri qui Pharaoni Cartwright
 secretioribus conciliis, resisterunt Mosi, prolegom. in
 hoc Targum Exod. 7. cap. v. 11. citasse; comment. in
 Genes.
 sed vellem ut meminerint Paulum Aposto-
 lum à Rabban Gamaliele, ad quorum pedes
 sedisse certum est, hanc cum aliis tra-
 ditionibus, quæ occurrunt præsertim in
 epistola ad Hebræos, hausisse. Unde non de-
 bent quidam eruditi viri, qui asserere non
 dubitaverunt Judæos furatum esse è novo
 instrumento quasdam historias ac sententi-
 as, quas tamen stupendâ, prout solenne
 est apud ipsos, exaggeratione corrupe-
 runt. Concludo hanc partem disquisitio-
 nis cum Præstantissimo Waltono, Librum
 hunc non esse Jonathanis mihi certum est, sed
 esse Misnam saltem (adde confidenter post
 eumque Talmud) ab aliquo qui (o) emen-
 datato Jonathanis nomine auctoritatem par-
 aphrasi

(o) Drusius censet quosdam lucelli causâ, ut Lectorem indu-
 cant inane ineptissimis suis ineptiis clarissima veterum nomina
 proponere solere. Id quod fortasse evenit huic paraphrasi, quæ sub
 nomine Jonathæ Uzzielis filii edita est in Italiâ. Drus. ep. 78. Ric.
 Amsono.

raphrafi huic conciliare voluit, compositum fuisse.

Jam probandum restat, *Jonathanem* scriptum *Hagiographa* non convertisse, quod eadem argumenta quibus illi *Targum Patauch* abjudicavimus, abundè demonstrabunt. Stylus enim adeò dissimilis est stylo *Jonathan*eo in *Targum Prophetarum* ut si ~~non~~ aliud argumentum novitatis nobis suppeteret, ad fidem hujusce sententiae abundè sufficeret. Nam ut optimè cen-
Augustinus Justinianus Genuensis episcopus Nebiensis in scholiis ad 18 Psalm. Stylus *Chaldaicus* istius *Psalmi* qui legitur in *libro Regum*, permultum dissimilis ab eo est; neque enim existimandum est eundem auctorem in eadem prorsus re stylum suum adeò variasse. Inde tot tantaque errorum portenta è *Talmudicis* lacunis eruantur, huiusmodi scilicet ibi scatent, ut si *Jonathan*i à nobis ascriberetur, ipsi injuriam haud facillè condonandam factam esse cogitaremus; sic ordines *Misnae & Talmudis* memorantur in *Cant. v. 2*, sic duo *Messiae*, quorum unus filius *Davidis*, alter filius *Ephraim* *Cant. cap. v. 5*. De mille regibus qui conver-
runt ad moliendam turrem *Babylonicam* *Eccles. 7. v. 29*. De Angelo *Razi. l. Eccles. c. 10. v. 20*. ut de quamplurimis aliis rati-

multum

de Chaldaicis Paraphrastis 85

lis fabulis nihil dicam, quas prudens Lector inter legendum facile observabit. Sed quid opus est multis, cum ex ipso (p) Targum contrarium evinci possit. עוד ביקש לגלות חרגום של כתובים יצתה בהק ואמרה לו ד"ך מאי טעמא מפום דאין cum cuperet Jonathā revelare

(p) Megilla
cap. 1. f. 3. 1

Targum Hagiographorum, exivit de caelo vox, dicens ei, Sufficiat tibi: quare? quia ibi est finis Messie. (q) Zacuthius qui hanc historiam retulit, de Daniele tantum intelligi velit Quod quomodo verum erit, videre non possum, cum Daniel Chaldaicè originaliter editus fuerit, ac liber Psalmorum quamplurima de Christo nascituro indicinia, quibus manifestissime designatur, habet. Elias Levita in sæpe laudatā præfatione plenius ac planius, רבותינו וְ

(q) Sepher.
Fuchas. fol.
54.

אמרו שרצה לתרגם את הכתובים ובה אליו קול מן השמים לאמר לא תלך שגית סתרי הנביאים ותרצה לגלות סתרי רוח הקדש לכן חרה רabbini nostri beatæ memoriæ dicunt, Ionathanem voluisse interpretari Hagiographa, at venit ad eum vox de cælo dicendo, nunc tibi sufficit revelasse

*lâsse secreta Prophetarum, jam verò revel-
bis arcana Spiritûs sancti? idcirco destina-
interpretari Hagiographa. Hæc Elias. Unde*

(r) cap. 45. audacter concludit (r) R. Azaria

א תרגם יונתן כחובים כנראה פק"
מגלה אשר על כן העלו שם בעלי
תוספות כי תרגום כתובים הנמצא הוא
מאיש לא ידענוהו *Jonathan non convertit*

Hagiographa, sicut apparet ex Megilla ca-
1. ubi auctores additamentorum inferunt

Targum Hagiographorum esse ab incerto au-
ctore: de quo statim inquiremus, in præ-
senti sufficit demonstrare non fuisse Iona-
thanem. Quid ergo existimandum est de

Petro Galatino, qui adeò præfractè contra-
riam opinionem tutatus est, ut quâlibet
ferè pagina hanc Paraphrasin Jonathanis

ascribit, nullum argumentum prout ego
reperire possum, exhibuit hujusce assertio-
nis, nisi quod ibi latere mysteria quædam

contendit, quæ Iudeos à nobis celare dicit.
Non negaverosane fragmenta versionis in
Hagiographa, quæ non est eadem cum illa

quæ jam extat, allegari à (f) Galatino in
libro קב"ץ qui, ut videtur, (t) exemplar in-

tegrum sibi comparavit; sed an Jonathanis
esset, omnino illi incubuisset probavisse

(f) 8. lib. c.
24. 10. lib.
cap. 43.

(t) 3 l. c.
28.

De Chaldaicis Paraphrastis. 87

vel argumentis vel testimonio, quod neu-
quam fecit.

Hoc *Targum* quod falsò ascri-
bitur *Ionathani*, quia stylo multum
convenit, ac verba eadem quamplurimis
in locis cum *Targum Hierosolymitano* ha-
bet, idem esse cum eo malè collegit (t) <sup>ad diffi-
cil. loc.</sup>
Drusius. Nam ex collatione utriusque, <sup>Num. cap.
25.</sup>

sicut exhibentur in 4to tomo incompa-
rabilis biblici operis *Londinensis*, satis ap-
paret non rarò differre, non solum respec-
tu vocabulorum ac phrasium, sed etiam
sensûs ac enarrationum, quæ singulis
quandòque propriæ sunt. Unde necesse est
ut dicam *Drusium* perfunctoriè utrumque
Targum legisse, (si modò legisset) qui de
identitate utriusque adeò confidenter pro-
nunciavit. Antequam verò hoc caput de
Ionathane finiamus, de stylo ejus cum *On-
kelitano* collato ex *Eliâ Levitâ* adnotare

דע שאין הפרש בלשון של תרגום
אונקלוס ולשון של תרגום יונה כ
שניהם לשון בבליהם וכן התרגום של
דניאל ועזרא אבל הוא יותר צח לשון
Scias מאוד ומורה משאר התרגומים
nullum discrimen intercedere inter linguam
Paraphraseos Onkeli & Ionathæ, utraq; enim
lingua est *Babylonica juxta Danielē & Ezrā*.

at verò Sermo Ionathæ est purior & long
correctior cæteris paraphrasibus: hæc Elia

Cui sententiam (a) Cl. Buxtersii adjunge
mus, Onkelos qui Pentateuchum transtulit
ut stylum simpliciore, & ad Danielis Ex
raque puritatem magis inclinantem habet
sic quoque quàm maximè literalis est, ver
bumque è verbo reddidit. Jonathan Propha
tarum Paraphraſtes in prioribus quidem
tum in Sermonem, tum in re satis simplex est
in posterioribus autem quòd obscuriores, pau
lo liberior, allegoriis quandoque licentius
indulgens. Tantum addo, stylum Onkelos
esse purum ac simplicem, ad quem proxime
accedit Ionathaneus, unde necessariò con
cludendum erit, utrumque circa idem tem
pus suas paraphrases scripsisse.

(a) Præf. ad
Lexicon
Chaldaico-
Syriacum.

DE TARGUMISTA

HIEROSOLYMITANO.

CAP. IV.

Targum Hierosolymitanum sic dictum non ab urbe Hierosolymis, quasi ibi adornatum fuisset, sed à Dialecto Hierosolymitanâ, quâ scribebatur. Quenam ista dialectus est. De auctore hujus Targum nulla certitudo. R. Joseph Cæcus non erat auctor. Hoc Targum recentioris esse originis, ex stylo facile agnoscitur. Sermonis genus in hoc Targum à cæteris diversum. Mentio famis quæ in Romanâ obsidione Hierosolymorum accidebat, hîc occurrit. Multæ fabule in hoc Targû passim sparse, è Talmude desumuntur. Hæc paraphrasis quæ extat, est fragmentum integræ versionis. Duplex olim Targum Hierosolymitanum.

IA M methodus requirit, ut de Targum Hierosolymitano ejusque auctore paulò diligentius inquiramus, ubi à re nostra non omnino alienum erit, si rationem nominis quare nempe hoc Targum appellatur

appellatur *Hierosolymitanum* imprimis vestigemus. De hac enim inter erud viros disceptatur; dum aliqui sic dicunt volunt ab urbe *Hierosolymis* quasi ibi actum fuisset, quod nobis minimè placet quia eâdem ratione *Talmud Hierosolymitanum* appellaretur, cum tamen constat illius compilatores *Hierosolymis* non vixisse sed *Tiberiade* aliisque civitatibus tam extra quàm intra *Judeam*. Post excidium enim templi ubi tantam cladem passi sunt vix est credibile aliquot eruditos ibi mansisse. Ideo potius dicimus hoc *Targum* appellari *Hierosolymitanum* à linguâ *Hierosolymitanâ*, h. e. linguâ quæ confarscita est ex *Hebraeis*, *Chaldaicis*, *Græcis*, *Latinis*, *Arabicis*, *Persicis*que vocabulis quæ tunc temporis *Hierosolymis* erant in vulgatissimo ob colluviem diversarum gentium quæ ibi convenerant. Quod, fallor, satis est ad mentem *Elie Levin*

תרגום ירושלמי יש הפרש גדול בינו
בין תרגום הבבלי וזה לפי שהוא מורכב
מן הרבה לשונות בבלי ויוני ופרסי
לזה נמצאו בו הרבה מלשונות האילו
נראה לי כי התחלת זאת ההרכבה
היתה מיום שמשלו אילו המלכיות

ירושלם

בירושלם ולכן נקרא זה הלשון תרגום
 ירושלמי ובו חבר רבי יוחנן התרומי
 ירושלמי בקירוב שלש מאות שנה אחרי
 החרבן וידוע כי באותו זמנו מושלים
 הואמות האילוי בירושלם וזאת
 Ingens כמפורש בספר יוסף בן גוריון
 Scrimen est inter Paraphrasin Hierosolymi-
 nam & Babyloniam, illa enim composita
 ex plurimis vocabulis Babyloniciis, Græ-
 ciis, Romanis, & Persicis, quæ omnia ma-
 gno numero ibi inveniuntur. Mihi videtur
 hanc mixtam compositionem incæpisse à tem-
 pore quo dominabantur illa imperia Hieroso-
 lymitis, propterea ob dialectum hanc appella-
 tur Targum Hierosolymitanum. Hæc com-
 posuit Rabbi Juchanan Talmud Hierosoly-
 mitanum circa tercentesimum annum post
 excidium urbis. Patet enim, isto tempore has
 gentes dominium exercere Hierosolymis per
 quandam successionem, sicut explicatur libro
 Josephi Gorionide. Hæc Elias, cui nos ple-
 narium assensum libentissimè damus. Quis
 erò fuit hic Targumista Hierosolymita-
 nus, aut quo tempore floruit, nondum con-
 stat. Elias Levita, באיור זמן היר, המתרגם ירושלמי שחרגם התורה
 לא

אנודע לנומי היה אם הוא מתרגם
 ומו שחרגם הכתובים או אם השנים
 אנשים בומנים מתחלפים

Quos fac lo vixit Paraphrastes Hierosolymitanus, & qualis fuit, interpretatus est legem, & qualis fuit, ignorare proficemur, an omnino id fuit cum illo qui interpretatus est Hagiographa, seu an diversi fuerint homines diversis temporibus viventes nescimus. Hic aqua nobis hæret, nec aliquid certi à nobis pronuntiandum. Recursus tantum ad conjecturandum dabitur, si modestæ sint ac probabiles, recipiendæ sunt, sin minus, eadem quæ proferuntur facilitate repudiamus. Hinc Elias

נה יש אומרים שעקילס הגר, *Levita,*
 ורגם את שניהם ויש אומרים שרבי
 יוסף סגני נהור תרגם אותם *Sunt qui*

dicunt Akilam seu Aquilam convertisse utrumque, nempe legem & Hagiographa, alii vero R. Josephum Cæcum. Priorem conjecturam ut levem & futilem supra refutavimus, & de posteriore non malè sentiremus, si aliquot antiquorum scriptorum auctoritate, ac rationum fulcimentis munita fuisset. Præcipuè obstat quod dicitur

על פסוקי, *Elias,* לא נמצאו

התורה

de Chaldaicis Paraphrastis. 93

התורה כה *Nulla versio versuum Pen-*
tuchi invenitur in nomine R. Josephi Caci,
 si prius dixerat, quamplurimos versus
 iuxta ejus paraphrasin citari in Gemarâ
 Babylonicâ. Sed quisquis fuerit auctor,
 sive R. Joseph Cacus, sive alius, hoc pro cer-
 to pronunciare ausi sumus, stylum ac ser-
 monis genus satis ac sufficienter indicare
 ipsius novitatem. Quod sanè certum
 indicium inveniendi sæculum auctoris quo
 florebat, semper ac meritò quidem, eximi-
 mavimus. Unde fallit ac fallitur (a) Helvi-
 cus, qui dicit hunc Paraphrasten non alio
 genere sermonis uti. Nam ut prius diximus,
 etsi in aliquibus locis cum Jonathan con-
 veniat, in cæteris tamen maximè differt;
 unde opinamur hunc Paraphrasten Hiero-
 solymitanum, cum suam Paraphrasin ador-
 naturus esset, præ manibus habuisse Jona-
 thaneam, quod alterum argumentum est
 ipsius novitatis. Quam præterea confir-
 mat mentio istius diræ famis in Levit. xxvi
 v. 29. quæ accidebat in obsidione urbis
 Hierosolymitane, à Romanis scilicet factâ,
 etsi sunt aliquot eruditi viri qui de obsidi-
 one Babylonicâ intelligi volunt. יא
 מה בישין אינן חוב"א ומה כרירין אינן
 חט"א דגממו לאבהתן בירושלם למיכא
 בשר

(a) de
 Chald. Pa-
 raphr. cap.
 2. p. 11. 3
 cap. p. 15.

בשר בניהון ובנהתון *annon mali sunt*

peccatores? nonne rebellârunt offendentes?

causam præbuerunt patribus in Hierosolymis

ut comederint carnẽ filiorum suorũ ac filiorũ

ru. In obsidione ultimã hanc famẽ accidi-

rectẽ conjectati sumus: nam in eã ob de-

ctum ciborum filios suos devorare co-

erant, ut nos docet (a) Josephus, qui tunc

temporis Hierosolymis vixerat. Nisi quod

dixerit, istam famẽ intelligi quam Agabus

Propheta fore prædixerat, ut nos docet

Sanctus Lucas, Actor. cap. i i. v. 28 quod e-

minus probabile, quia hæc fames tempore

Claudii Caesaris accidebat, ut in isto com-

mate additur. Præterea multas fabulas re-

centet hoc Targum ex Talmude, quod

frustra in Targum Pseudo-Jonathaneo qua-

ras, quod diversitatem utriusque fortiter

probat. Vnde manifestẽ sequitur hoc

Targum esse Talmude recentius, quod

Elias Levita subdubitare videbatur. אבל

מן חבור התרגום ירושלמי על התורה

על הכתובים לא נודע לנו אם היה

ודם חבור התלמוד זה אחר כך

Minimẽ nobis constat de tempore quo exar-

(a) De bel.
lo Judaico
lib. 7. cap.
20. et 21.

de Chaldaicis Paraphrastis. 95

fuit Paraphrasis Hierosolymitana legis
Hagiographorum, an ante compositionem
Talmudis Hierosolymitani, an verò post.
hec paraphrasis, ut mihi quidem videtur,
est interrupta ac mutila, ac fragmen-
tum cuiuspiam integræ versionis, ut rectè
conferet (a) Helvicus, si strictius loqui veli- (a) 2. cap.
mus; etsi ipsissima verba quæ in Targum^{p. 9.}
Pseudo-Jonathaneo quandoq; retineat, & in
medio versiculi deficit, totum versum nem-
pe non interpretando, quod etiã non rarò
accidit. Hoc enim genio auctoris attribu-
endum est, qui sollicitior erat de sensu
quàm de nudo verborum contextu.
Atcunque quod diffiteri nolumus, Sacrum
textum multis in locis illustrat, prout vi-
debimus quando de usu harum paraphra-
sum in sequentibus disseremus. Duplex
fuisse Targum, quod nomine ac titu-
lo Hierosolymitano insignitum erat, non
possim quin concedam; dum alterum
quod jam non extat, in allegationibus R.
Davidis Kimchii passim citari invenio, (b) In Tal-
mud part. 1
quod etiam luculenter probat (b) Christianus Gerson è Judæo factus Christianus, cu-
cap. 30.
us fragmenta videre licet in editione Vene-
tano Judaico minoris supputationis, mil-
lesimo omisso, 355º, quæ super aliquot ver-
sus

sus Genesios & Deuteronomii geminum Tar-
gum Hierosolymitanum attulit, at utrum-
que nunquam perfectè extitit. sed
Targum Hierosolymitano hætenus.

DE

H

D Ara
cumaque
tra
rumנהור
phi in
stian.

D Talm

Zac

Targ

tum.

ram.

hodie

hoc T

A M

ce

ab

ulare

ari i

DE TARGVMISTA HAGIOGRAPHORUM.

CAP. V.

*Araphrastes Hagiographorum non idem cum isto, qui transtulit Pentateuchum, neque cum Aquila. יסר sæpe ponitur contractè in Talmude ac scriptis Rabbino-
rum pro יסר. R. Josephus quare dicitur סני נהור. Frequens mentio hujus Josephi in Talmude. R. Josephus acris Christiane Religionis hostis, vixit post editum Talmud Hierosolymitanum. Laudatur à Zacuthio ob peritiam artis Grammaticæ. Targum Chronicorum hætenus non editum. Duplex olim Targum Hagiographorum. Duplex Targum in librum Esther hodie extat. Plurima errorum monstra in hoc Targum passim occurrunt.*

AM de Targum Hagiographorum dicendum restat, quod Jonathani suprà abjudicavimus. Hoc sæpe, quod dissimulare non licet, nomine Hierosolymitani Targari invenimus, quasi idem esset Pentateuchus

tenchi ac Hagiographorum Paraphraſtes. Sciam p
frustra ſunt, qui ita ſentiunt, cum ipſi
ſtylus ſatis arguat diverſitatem. Sunt alii
qui apud Eliam Levitam, qui id Akil
profelyto attribuendum cenſent, quibus ipſi
ferè aſſentitur, מר מצאתי בברשית

בא הרבה פסוקים מכתובים גם
נביאים מתורגמנים בשם עקילס

Sanè reperimus in Beresith Rabba, (h.e. m
ſtico commentario in Genefin,) verſ
aliquot tum ex Hagiographis tum ex Pr
phetis tranſlatos fuiſſe in nomine Akilæ. S
hoc erroris portentum ſuprà refutavim

Aquila enim non tranſtulit Chaldaicè ſed
Gracè, cujus verba Græca, ut opinor, a
quis Judæus majoris auctoritatis cau
Chaldaicè reddidit. Sanè Elias ipſe nil
certi de ipſo auctore pronunciare aude
ſed tantum opiniones aliorum recenſet,

prefatione Proſaica ad Tiſbi, מה לא נודע

יומי הוצא המתרגם של כתובים י

מרים שהוא רבי יוסף ויש אומרים

הוא עקילס הגר ויש אומרים שהוא

שלמי שתרגם התורה גם שמו הוא

פלאי Ecce nos ignoramus quis inter

erat Hagiographorum. Sunt qui dicunt A

de Chaldaicis Paraphrastis. 99

am profelytum; sunt qui dicunt R. Joseph, sunt
 qui dicunt paraphrastem Hierosolymitanum,
 qui interpretatus est legem, nomen verò
 eius adhuc nobis non constat. Non est quod
 hic quisquam pertendat Typothetarum
 ῥῶμα, ponendo יר, pro יוס; vocabula
 enim præsertim propria, ut nomina viro-
 rum ac locorum, decurtari solent, ut innu-
 mera exempla in utroque *Talmude* te-
 stantur. Sic scriplère olim *Judei Babylonii*
 abbreviatè יר pro יוש, compendii cau-
 sa, & quia yserè est ἀνεκτάωντων, sine ullo
 maledicendi ac blasphemandi studio aut
 respectu, etsi eorum maledicta posteritas
 has tres literas dirissimæ blasphemix ab-
 breviaturam facit. Hæc compendiosa pro-
 priorum nominum contractio ulterius
 confirmari potest, quod Josephus filius
 Mariæ, ab Evangelistâ Math. xxvii. v.
 36 appellatur Jofe, ut ostendit vir erudi-
 tissimus, & de me optimè meritus D. E D-
 MVNDVS CASTELLVS S.T.D.
 in primo tomo *Lexici ἀνατολικολογῆατε*,
 operis diffusissimæ eruditionis, nec un-
 quam satis laudandi, quo nemo carere
 potest, qui linguas Orientales callere vellet,
 in radice יר. pag. 1622. Hinc R. Jofi, seu
 Josepho, (eadem enim persona utroque
 denotatur nomine) hoc *Targum* ascribit

tota ferè *Judeorum* schola; quod rectè factum non dubitamus.

Hic à Talmudicis frequentissimè appellatur סני נהור. Quæ verba naturaliter ac genuino suo sensu denotant *luminosam*, h.e. *luminosum*. Doctissimus (a) *Buxtorfius R. Josephum* ita appellari vult, quia luscus erat. Ipse verba ista κατ' ἀντιστοιχίαν intelligi debere puto. Quod olim censebat incomparabili

(a) Lexic. Talmudic. in תרגום p.2644.

(b) cap. 18

Scaliger in (b) libello aureo quem scripsit contra *Triheresium Serrarii*, cujus verba omnino digna sunt, quæ hic apponantur

סני נהור κατ' ἀντιστοιχίαν *luminosus*, pro cæco qui lumen non habet. Inde *Magistri*, quum aliquid κατ' ἀντιστοιχίαν dictum volunt, hoc

vocant סני נהור על דרך סני נהור. Hæc *Scaliger* eruditè, ut solet omnia. Illum cæcum fuisse quamplurima in *Talmude* testantur loca.

Sic cap. 1, *Baba Kama* memoratur *R. Joseph* מתרגם interpretes, & in 1. capite *Megilla*, ubi à commentatore hoc *Targum* non p

præcipuè attribuitur *R. Joseph* בקיאותו propter frequentem exercitationem in hoc interpretandi genere: etsi non desunt qui in 1 cap. *Baba bathra* hoc opus attri-

buerunt *R. Shifai*, qui etiam cæcus erat ut monuit (c) *R. Azarias*. Frequentem hujus *R. Josephi* mentionem fieri in *Talmude*

Babylonico

(c) Meor

Enajim p.

146.

(b) I

Babylonico

de Chaldaicis Paraphrastis. 101

Babylonico notarunt R. Azarias & (d) do- (d) in not.
ctissimus Cocceius. Nos etiam lectione no- ad excerpt.
strâ paucula loca observavimus, ut in (e) p. 326.
Gem. Sanh.

Moed Katon אמר רבי יוסף יתלמלי (e) cap. 3.
fol. 28. p. 2.

תרגומי דהא קרא לא הוה ידענא

dixit R. Ioseph, nisi Targum hanc scriptu- (f) cap. 11.
ram explicasset, nondum cognovissem. Sic in fol. 94. f. 2.

(f) Sanhedrin eadem loquutio frequentif- (g) Apud
simè occurrit. Dilucidius (g) R. Iom Tob fi- En Israhel
lius Abrahami in glossâ ad Megilla cap. I. fol. 141.

הנא ראשכחן לרב יוסף דעסיק ומיירי

בתרגום טובא בכל דוכתא משום

דהוה סגיא נהור ולא היה יכול ללמוד

דברים שבכתב על פה ולפיכך

היה קורא הפסוקים בתרגום שהוא דבר

פח Ecce reperimus R. Iosephum qui in

R. Iosephum qui in

quod docet, quoniam verò lumine cassus fuit,

non poterat discere ea quæ scribebantur, per

oralem traditionem, idcirco legit versus

Chaldaicè, hoc enim fit per oralem traditi-

nem. Multum lucis mutuari possunt hæc

verba Iom Tob aliquantulum obscura ab

(h) R. Ieshua דברי שבכתב אי אחר (h) Hali-

רשאי לומרן על פה דברים שער choth Olam

הפה cap. I. p. 12.

הפירא א' אתרו רשא' לכותבן בכתב

h.e. ex versione viri clarissimi Constantini Lempereur; verba quæ scripto tradenda, non licet tibi voce eadem tradere, ut verba quæ voce tradenda sunt, scripto tradere non licet. Rationes hujusce subtilitatis exinde nobis non vacat exscribere, neque enim tantum esse judicamus.

Hunc Paraphrasten vixisse conjectamus circa trecentesium post secundi temporis everfionem annum, post editum *Talmud Hierosolymitanum*, ejus enim expressa occurrat mentio, Cantic. 1. c.v.3. & Thren. c. 12.v.14. שר' סר' משנה ותלמוד.

Sex ordines Misnæ & Talmud. Ut mecum sentiunt (i) *Galatinus*, & *episcopus Nebi-ensis* in *Octaplis suis*, ac *Sextus Senensis*, qui illum floruisse scribit circa annum Christi quadringentesimum. Vnde id quod auctores additionum apud *R. Azariam* c. XLV. hac in re dicunt, à veritate alienum esse, confidenter pronunciare licebit, אחר

מן התנאים חקן *unus è doctoribus Misnicis composuit Hagiographa*, cum post *Misnam* longè factum fuisse hoc testimonium dilucidè probat. Hic *R. Iosephus* fuit acerrimus *Christiane Religionis* hostis, unde non mirandum si in aliquibus locis ejus

versio

(i) l.8. cap.
24.

de Chaldaicis Paraphrastis 103

versio *Christianismi* odium sapiat, etsi alicubi argumenta de *Messia* nobis suppetat, invitus quasi ac aliud agens, quibus infidelitas ac pertinacia *Judeorum* abundè refelli potest, ut statim videbimus. Non dubitem quin vir fuit variæ eruditionis, ac artis Grammaticæ insigniter peritus, quo nomine commendatur (k) à R. A-
brahamo Zacuthio, etsi non rarò de barba-
rie locutionis queri cogimur. Sed hoc viti-
um fuit temporis, potius quàm personæ.
De hoc *Targum* rectè censet R. *Azarias*,

(k) *Juchas.*
fol. 54.

fol. 51. יהי כאשר עברתי על התרגום.
הנוכר מצאתי במקומות רבים שהוא
מאריך בדברי פעם על צד הבאור פעם
דרך דרך quando percurri paraphrasin

Hierosolymitanam, inveni multis in locis au-
thorem sua verba dilataſſe, quandoque per
modum expositionis literalis, quandoque my-
ſtica. Hujus Paraphraſis in omnes libros
Hagiographorum completè extat, ſi excipias
pauca *Ezra* & *Danielis* capita, quæ ori-
ginaliter ab ipsis *Chaldaicè* ſcripta erant,
& libros *Chronicorum*. Horum tamen ver-
ſionem *Chaldaicam* inter alia continet
manuſcriptus codex qui olim ad *Erpenium*
pertinebat, quem cum cæteris venerandæ

antiquitatis libris post mortem ejus emit-
ac dono dedit Bibliothecæ *Academiae*
Cantabrigiensis, *Dux Buckinghamiae*, tunc
temporis *Cancellarius*. Eundem vendicare
Authorem hoc *Targum* recta ratio ac si-
militudo styli (quantum ex levi inspectio-
ne judicare possum) satis arguunt. Neque
enim verisimile mihi videtur *R. Iosephum*
omnes alios libros, hisce Chronicorum o-
missis, convertisse. Sed melius judicabunt
eruditi, quando extabit hoc *Targum* in
appendice ad *Byblia Polyglotta* eruditissi-
mi ac præstantissimi *Waltoni*, ejus editio-
nem ac versionem procurante viro doctissi-
mo ac amicissimo, *Samuele Clerico* hujus
Academiae celeberrimæ *Architypographo*.

Ut de *Targum Hierosolymitano* diximus,
illud nempe duplex fuisse, sic idem necesse
est ut dicamus de *Targum Hagiographo-
rum*: nam *Elias Levita* in suo *Tisbi* in ra-
dice פסוק verba citat, quæ jam in nullo
Targum diligenti investigatione reperiri
(1) fol. 33. possunt. Et (1) *Zacynthius* probat dari *Tar-
gum Hagiographorum* ante *R. Iosephum*
Cacum, unde de diversis Paraphrasibus
necessariò concludendum. Nam duplex
Targum in librum *Esther* hodie extat in-
tegrum ac prolixum satis. Alterum appel-
lant תרגום שני על מגלת אסתר *Tar-
gum*

secundum in volumen Esther, in quo
memoratur historia Alexandri magni, &
Antiochi Epiphanis, cap. i. v. 3. Elias Le-

נמצאו על מגלת אסתר שני ,
תרגומים וקורין לתרגום שני תרגום
ירושלם *Duo Targumim inveniuntur in*
bellum Esther, quorum posterius appellatur
Hierosolymitanum. Quod de nomine po-
terioris scribit Elias, à nullo alio Rabbino
observatum hactenus proſpexi, sicut &
eud in eodem prologo *Meturgemanico.*

הנה רעתי נוטה להאמין שהתרגום
ירושלמי אינו אלא על איוב מש
חלים ולא על חמש מגלות כי סיג
רבורם אינו מכיון יחד אף על
שש בהם הרבה מלות מתרגום
ירושלמי כגון לחור מטול ארום היכנ
ורומיהם מכל מקום המשכת הדברים

איןם מכוונים בלש *Ipse credid. rim*
paraphrasin Hierosolemitanam esse tantum
Job, Proverbia, & Psalmos, & non in 5
Agilloth, seu volumina. Quia stylus in iis
ingè dispar est, quamvis enim in illis occur-
unt quamplurima vocabula è Targum Hie-
rosolymitano, ut הכנא ארום מטול לחור

& similia, nihilominus hæc consecutio verborum in dialecto non respicienda est. Unde est quod in suo *Meturgeman*, quando verba *Chaldaica* interpretatur è 5 *Megillot* nomine *Paraphraseos* absolutè citat; cæteris libellis, nomine *Targum Hierosolimitani*. Hæc ille, quæ sanè nos per omnia non admittimus, neque differentiam stylicam percipere possumus. Vnde unius viri opinio istam paraphrasin quæ hodie extat, asserere non veremur. In hoc *Targum* occurrunt plurima portenta de duplici Messia de lamentatione Dei, de ascensione Messie in cælum, aliaque monstra errorum quæ inter legendum lector facilè observabit.

CAP. VI.

De Integritate horum

TARGVMIM.

varietates literarum ac dictionum in Targumim agnoscuntur. Hujus varietatis causa, non punctationis sed Masoræ defectus. Judei hasce Paraphrases Chaldaicas non corrupere.

ANtequam ad investigationem auctoritatis ac usûs harum Paraphrasium descendamus, operæ pretium fore dicamus, si, an hodie manent integræ, strictiori scrutinio inquiramus. Non dubitandum sanè quin commune librorum fatum passæ sunt, neque enim tale privilegium immunitatis ab errore ad aliquem coactum, si modò sacrum ac divinum excipimus, pertinere, fera posteritas dolenter ac vitò agnoscit: hinc tot in exemplaribus dictionum ac literarum varietates, quæ acciderunt, si *Elie* in prologo *Meturgemano* credendum, לפי שכל ספק המתרגמים כתבו התרגומים כלי נקד כי

לא היו נמצאות והראיה עוד כי
 סאחורת הישנות מאד כלם בלתי
 כי לא נקדו בעלי המסורת כמו
 קדו כל כד' הספרים אלא אחר כן זמן
 ננקדו על יד יחיד או רבים אנשים
 בלי שם אחד כרצוננו. *quia Paraphra*

*scripserunt suas versiones sine punctis, quoniam
 tum non inventa erant, ratio est quia omnes
 exemplaria antiqua sunt absq; punctis, quia
 enim ea punctarunt Massorethæ, sicut bibulam
 sed longo post tempore punctantur, ab uno
 multis nullius famæ, pro libitu suo. Sed pu
 ctationis defectus mihi quidem non videtur
 causa tantæ varietatis, quæ in optimis
 editionibus apparet, literis non tantum
 quas solum puncta spectant, sed etiam
 ctionibus ac sententiis integris differen
 bus. Veriorem ergo causam subodoratur
 est idem (a) Elias in 3^a præfatione Pro
 cæ ad Massoreth Hammassoreth, nempe*

(a) Offer.
 ה' 8.2.

fectum *Masora*. ספק לולי באו כבר
 יתה החרדה ונעשית התורה כשהי
 דות ולא היו שני ספרים בכור ספרי
 מקרא שהיו מסכימים יחד כאשר
 ה' לשאר ספרי המחברים והלא תראה

כמה חלופים ושנויים נמצאו בתרגום ל
 אונקלוס *Proculdubio nisi venissent Mas-*
saethæ, consumpta esset placentia (allusum est
 elegantissimè ad 1 Reg. 17. 13, 14.) & facta
 esset lex quasi duæ leges: nec essent bini
 indices in totâ scripturâ sibi invicem consen-
 dentes, sicut accidit libris aliorum aucto-
 rum. Nonne vides quot varietates ac muta-
 omnes reperiuntur in Targum Onkeli? Hæc
 s, qui tamen ^{et} etiam alibi scribit, Ma-
 bibiam fuisse in Targum Onkeli, נמצאים
 קצת אנשים שהשניחו בו וכתבו ע
 דבר מה ולא מצאתי הועלתו רב נ
 נעשה עליו המסורה ולא ראיתי עד ה
 אבל על נביאים וכתובים לא היה פ
 פה ומצפצף ואין רודש ואין מבקש אלא
 אמרו יהי מונח עד שיבוא אלי *Erant*
 qui qui de Targum Jonathanis solliciti e-
 unt, & de eo aliquid scripserunt, quæ pa-
 utilia sunt. De eo scribitur Masora,
 am hucusque non vidi. At nemo fuit, qui
 Targumim in Prophetas & Hagiographa
 um os aperuit, vel mussitari olim ausus
 it, nemo inquisivit & indagavit. Sed
 ones dixerunt, hoc reservabitur ad usque
 tempora Elie. Accedunt temporum edaci-
 tas,

tas, Typographiæ defectus, ac librariorum
oscitantia, quibus perpensis, nemo mir-
bitur tot errata in his Paraphrasibus rep-
riri, quod olim ingenuè agnovit (a) d-
ctissimus *Maimonides*.

(a) *More*
Neboch. 1.
p. cap. 48.

Jam hoc concessio, fuerunt aliquot er-
diti viri superiori seculo, qui *Judeos* ve-
siones hæc interpolasse, ac corruptiss-
quia *Christiana* religioni nimis favebam
totis viribus contenderunt. Quod san-
non rectè dictum fuisse putamus, tu-
quia *Judeos* à tali adulteratione codicū a-
enos convincit ista reverentia quam ex-
buerunt semper hisce versionibus, tu-
quia si hoc ab illis factum fuisset, non ad
manifesta loca de *Messia*, quibus eorum
pertinacia ac incredulitas pertundi po-
sint, reliquissent. Gens supersticiosissima
veterum scripta immutare maximè abho-
rebat, nec unquam ausa est. Hinc id quo

(b) *de ar-*
can. Cathol.
verit. l. 2. c.
1.

(b) *Petrus Galatinus* se vidisse testatur
Targum super *Isa. cap. 6. v. 3.* prorsus dubi-
tativimus, an ita inveniendum esset in an-
quis exemplaribus, nempe אֱלֹהִים
אֵלֵינוּ קְדִישׁ אֵלֵינוּ קְדִישׁ אֵלֵינוּ קְדִישׁ אֵלֵינוּ
Sanctus Pater, sanctus Filius, sanctus Spiritus
sanctus. En luculentum de pluralitate divi-
rum Personarum testimonium! Quidni-
camus aliquem *Judeum* ad fidem *Chri-*

conversum

de Chaldaicis Paraphrastis. I I I

conversum hunc locum interpolâsse? piâ
attentione adducendi *Judaos*, qui hanc
paraphrasin multum reveriti sunt, ad fi-
dem tanti mysterii quod credendum est
omnibus *Christianis*, qui aliter non ita no-
minandi sunt, & quod *Judei* adeo præfra-
tè negant: sedn ihil statuimus.

CAP. VII.

De Auctoritate TARGUMIM.

CAP. VII.

*Auctoritas Targumim tum respectu Iudeis,
rum, tum Christianorum. Jonathan ait,
pellatur שו"ת. Iudaici commentatores
rarò dissentiunt ab hisce Paraphrastis
Auctoritas Targumim à Christianis nobis
est in dubium vocanda.*

DE auctoritate harum paraphrasium
pauca dicere nobis ex officio incumbit,
ubi aliquis facile perspiciat hanc aucto-
ritatem duplicem subire considerationem
tam respectu Iudeorum quàm Christiano-
rum. Quod ad Iudeos spectat, non opor-
et ut multis demonstrem id ita se habere
cum solenne est Rabbini, puta inter ceteros
ros, Maimonidi, ac R. Solomoni Jarchio,
interpretandis sacrae Scripturae textibus
ad hosce Paraphrastas semper recurrere
tanquam ad oraculum. Nicolaus Lyranus
in commentariis super 8 cap. Isaia; transla-
tio Chaldaica quae apud Hebraeos dicitur
Targum, est tantae auctoritatis apud eos, quae

de Chaldaicis Paraphrastis 113

nullus fuit ei ausus contradicere. Sic in Gen.
 49. cap. Eadem ferè verba habet Raimundus
 Martini 2 parte Pugionis fidei cap. 4.
 lect 1. Paulus Burgensis in 4. Gen. Trans-
 latio Chaldaica tantæ auctoritatis est sicut
 textus. De Jonatham particulatim loquitur
 (a) Galatinus, tantæ apud eos est auctoritas
 datæ, ut non solum ei nemo contradicere aude-
 at, sed non minus quoq; fidei, quam ipsi tex-
 torum passim omnes eidem adhibeant, tum ob
 ascriptam sanctitatem ac peritiam, tum maximè
 nob ipsius interpretationis expositionisque ve-
 ritatem, ideo quæties cum aliquod ambiguum
 aut difficile intellectum in textu sacrorum li-
 brorum inveniunt, semper ad eandem trans-
 lationem, atque enucleationem recurrunt.
 hæc ille. Hinc in titulo Pentateuchi editio-
 nem Venetæ Jonathan appellatur הקדוש san-
 ctus quo titulo etiam insignitur R. Jehuda,
 opus qui Misnaioth in unum corpus collegit. Si
 berolici ergo dissentiunt à Paraphrastis, hoc
 caute modestè faciunt, aliquid quod illorum fa-
 ctum, nam lædere possit, proferre non ausi.
 Aben Ezra in præfatione rythmica ad
 commentarium in Pentateuchum, ומתרגם
 תורה ארמית תרגם אמת ובאר לנו כח
 נעלמות ואם דלק במקומות אחר
 מדרשים ירענו כי יוחר ממנו יר
 השרשים

השרשים רק חפץ להוסיף טעמים
אחרים כי פשוטו כינוהו אפילו הבוערים
כמו עירה שלא תרגום ככן אחוה

*interpretatus est legem Chaldaicè, verè in-
terpretatur, & exp. s. nit nobis abscondita, et
aliquibus in locis mysticas expositiones secu-
tus est; scimus enim quòd cognovit radice
melius quàm nos, idcirco voluit addere sen-
sus alios, quia literalem sensum etiam intel-
ligunt obbrutescentes, ut Gen. 49. 11. no-
interpretatus est עירה pullum asinae. Hoc d
maximâ parte Judæorum intelligi vellem
nam Hispanienses Judæos non ita harum
paraphrasium auctoritatem revereri, doce-
nos Gerardus Veltvicius, מוכי התבונן*

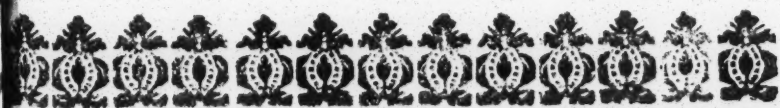
יגם ספרדים אין נשענים על אמה
תרגום כי הנה ראו הבדל בינו ובין
המקרא *Ego intellexi Judæos Hispanos no-
innixos fuisse veritati paraphraseos, eo quo
viderant discrimen esse inter eam & Scrip-
turam.*

An verò à Christianis auctoritas Targu-
mim aliquo in loco habenda est, immerito
dubitatur. Scio Pfifferkernium Hogoftra-
tum aliosque insulos Monachos hisce em-
nem auctoritatem abrogavisse; sed no-
mirum

de Chaldeicis Paraphrastis. 115

mirum est hos ita sensisse, qui omnes *Hebraorum* libros abolendos maximè cupiebant. Quibus adjungendum censeo (a) *Serrarium*, cui talia verba excidisse miror, neque *Talmud*, neque *Targumim*, neque verò *Rabbini*, qui post *Christum Dominum* suâ perfidiâ ac cecitate contumaces persistere, magnam apud nos auctoritatem obtinere possunt aut debent. At æquior iudex sanè aliter sentiet, cum perpendet usum non solum contra *Judeos*, sed etiam respectu melioris ac facilioris intelligentiæ *Sacri textus*, ut jam à nobis restat ostendendum.

(a)
de Rabbi l.
1. cap. 33.

De usu & TARGUMIM.

CAP. VIII.

Chaldaicae Paraphrases optimè demonstrant integritatem textûs Hebraici. Refellunt pertinaciam Judaeorum. Illustrant difficiliora loca Scripturae. An Christus sit intelligendus per מִן־כִּנְדָּשׁ.

Vsus Chaldaicarum paraphrasium multiplex est, ac variè se diffundit.

1 ad probandam integritatem textûs Hebraici contra illos, qui Judaei cum paulò post tempora Hieronymi odium Christianae religionis corruptissimè contendunt. Nam ut olim in codice Hebraico, cum Onkelos ac Jonathan suas versiones adornarent, legebatur, sic hodie etiam annuum legi, docet harum versionum cum originali textu convenientia. Unde pessimè ac prorsus à veritate ex paucillâ diversitate translationis Onkeli, (a) Morini infert corruptionem codicis Hebraei.

(a) 4. Exer.
cit. in Pent.
Samar. cap.
8.

2 Magni usus sunt contra Judaeos, quorum pertinacia ex his optimè refelli potest. Quamplurima enim loca quæ isti de M^s negant intelligi, in his paraphrasibus clarissimè

de Chaldaicis Paraphrastis. 117

issimè exponuntur. Gloriatur *Elias* in
 sua præfatione ad *Meturgeman* se omnia

ista loca אשר נזכרים בתנ"ך שלהם שם

in quibus משיחיהם יותר על חמשים

occurrit nomen *Messie*, quæ sunt supra

quingenta, in radice משה collegisse. At

(a) Cl. *Buxtorfius* longè plura adduxit lo.

a. Unicum exemplum dabo. *Isaia* caput

LIII. cujus lectione se ad fidem *Christia-*

nam conversum fuisse *Joannes Isaacus* libro

adversus *Lindanum* testatur *Judei* mirificè

ergiverfantur, nè de *Messia* intelligere-

tur, unde quilibet commentator habet

diversam interpretationem. (b) *R. Solo-*

mon *Jarchi* de *Jacobo* exponit, *R. Saadias*

Gaon de *Jeremia*, *R. David Kimchius*

de captivitate *Israelis*, 383. qui hoc

Abarbinel de rege *Josiâ*, at *Jonathan* rectè

de *Messia* הא יצלה עבדי משיחא

רום ויסני ויהקוף לחרו Eccce prospera-

bitur servus meus *Messias*, extolletur, cre-

scet, ac invaleseat valdè. *Targum Hie-*

rosolymitanum ac *Jonathanæum* multis cir-

cumstantiis textum illustrent, ut *Gen* cap.

v. 8. Dixit *Cain* ad *Abel* fratrem suum,

exeamus in agrum; acciditque cum

fuissent ambo ipsi in agrum, respondit *Cain*

(a) Lexicon
 Rabb. vo.
 משה

(b) V. The-
 ologiam Ju-
 daicam
 Hulsii p.
 383. qui hoc
 vaticinium
 de Christo
 à corruptelis
 Judæorum
 præclare
 vindicavit.
 V. Cocceii
 not. in Gen.
 Sanhedr. p.
 380.

& dixit Abeli, Intellego ego, quod per misericordiam
 rationis creatus est mundus, sed non secundum
 fructus operum bonorum gubernatur, & acceptio
 est facierum in iudicio: propter quam non
 accepta est oblatio tua, oblatio verò ex misericordia
 non recepta est cum beneplacito? Respondit
 Abeli, & dixit Caino, In miserationibus creatus
 est mundus, & secundum fructus bonorum
 operum gubernatur, & acceptio facierum
 non est in iudicio; & propterea quia
 fuerunt fructus operum meorum meliores tuis,
 & pretiosiores tuis, recepta est cum beneplacito
 oblatio mea. Respondit Cain, & dixit
 Abeli, Non est iudicium, nec iudex, nec
 culum aliud, nec dabitur merces bona iustis
 nec ultio sumetur de improbis. Respondit
 Abeli, & dixit Caino, Est iudicium, &
 iudex; & est seculum aliud, & dabitur
 merces bona iustis, & ultio sumetur de improbis
 & propter harum rerum causam contendebant
 super faciem agri, & surrexit Cain
 contra Abel fratrem suum, & fixit lapidem
 in eius fronte, & interfecit eum. Sic Exodus
 20. cap. & in quamplurimis aliis locis, quae
 iustum ac peculiarem requirunt tracta-
 tum. Sed de usu ac auctoritate horum
 Targumim plenius scripsit Christopherus
 Helvicus, ac Franciscus Lucas Brugen-
 sius qui hoc praecipue agunt, ad quos Lectorem
 remitto

de Chaldaicis Paraphrastis. 119

mitto. Omnino enim fuerit præter no-
rum institutum, hac in re diutius immo-
ari.

Non desunt qui tres personas S. Trinita-
substantes in unâ eâdemque essentiâ
contra Judæos ex Targum Onkelitano pro-
are fatagunt. De Patre ac Spiritu sancto
patet, ac Christum intelligi volunt
per ista frequentissima vocabula

מִן דְּבַר דֵּי *verbum Dei*, sic Helvicus, * Rittange-
tus, & Nicolans Snelneccerus qui brevem

*in notis in
librum Jet-
zira.

bellum edidit, in quo instituitur collatio
corum textûs biblici & Chaldaice para-
phraseos, in quibus Paraphrastæ usurpa-
ant hanc phrasin ad exprimendum filium
dei, item eorum in quibus reperitur no-
men Messia. Hujus libri posteriorem par-
tem, ni fallor, transtulit ex dictionario
Chaldaico Elia Levita. Ut in Gen. 3. 22.

Targum Hierosolymitano וְיִמְנֶה מִן דְּבַר דֵּי

דֵּי אֵל הַיִּם הָאֵלֶּם דְּבַר דֵּי יְהוָה

בְּנוֹ עַלְמֵי הַיָּם דָּאנָה יְחִידִי מִן

מִן דְּבַר דֵּי Et dixit verbum Domini, Ecce

quam quem creasti est unigenitus in mundo,

ut ego unigenitus sum in cœlis excelsis. Et

quam plurimis in locis quæ (b) Helvicus (b) cap. 5.

am enumeravit, quibus secundû illû ne-

esse est personam verè substantentem intel-

120 *Diatriba de Chaldaicis &c*

ligi. Sanè nullus *Christianus* ignorare potest, Sanctum *Ioannem*, *Christum* filium Dei secundam personam *Sacrosanctæ Trinitatis* appellare λόγος, quod vocabulum a locutionis formulam aliquis dixerit desum è Psal. 33. v. 6. *Verbo Iehovæ cæli facti sunt* &c. quod tamen ab omnibus non conceditur.

(c) V. eruditissimas
annotatio-
nes Cl.
Hammon.
di *αγαπίτε*
in Luc.
cap. 1. v. 2.

(c) Phrasis sanè erat circa temporis *Messie* vulgatissima, quâ ipse *Messias* insigniebatur. Accedit huc quod interpreti *Chaldaicus* nunquam reddidit כרר per *מכר* sed *בתנא*. Sed hac in re prorsus *ἐπέχω* nihil determinaturus, sed iudicium cujuslibet Lectoris relinquo.

נגמר ספר תרגומים
ברוך אל אב תנחומים

C
co
De
ita
a
am
am
ace
or
ni
pr
pe
rfu
dic

le

le

